

HRVATSKI glasnik

Godina XVI, broj 44

3. studenoga 2006.

cijena 80 Ft

Svi sveti i Dušni dan

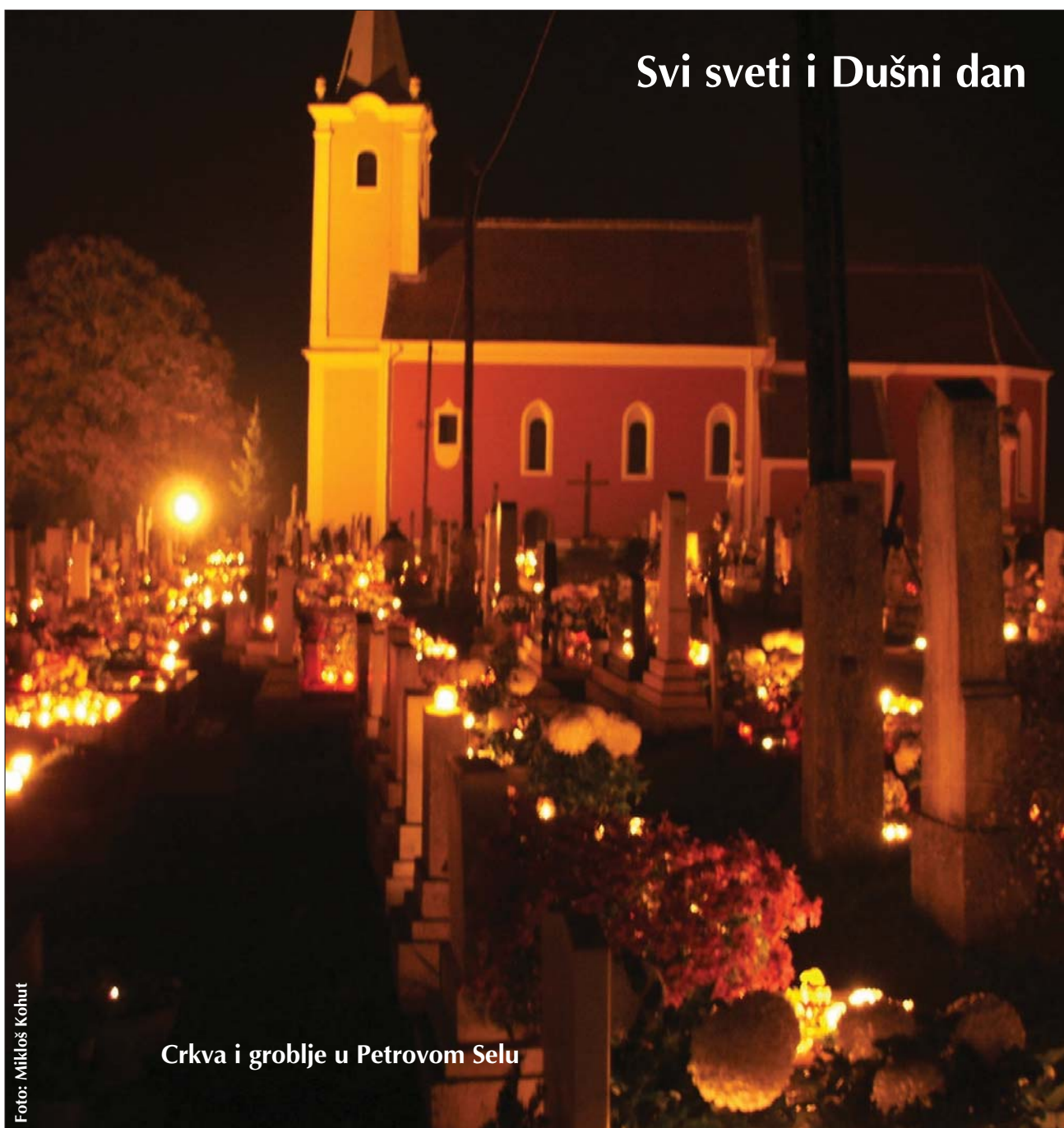

Foto: Mikloš Kohut

Crkva i groblje u Petrovom Selu

Komentar

Kada svitlost preoblada škurinu ...

Nimam rad jesen. Ni onoga hladnoga vjetra, prvoga ambasadora još odurnije zime, koji cvili, trza frake i škripi vani, dokle mi nutri sidimo u toplom, gledajući u kaminu otprti oganj, kako ugodno i polako gori drivo, kako iz nečega nastaje ništ. No, je jedan jesenski večer, kad se skoro svi ganemo na tiho mjesto počivališća. U vrtal naših pokojnih, u vlasništvo vječne tišine i na mjesto, kamo ćemo mi svi zajti, prlje ili kasnije. Ove dane zastanemo polag grobov poznatih i nepoznatih, rodjakov i susjedov, u starosti preminulih i prerano prošlih. I bolu, drapu, tuču nas spominki. Sričan je on ki more počivati na rodnoj grud i čiji rodjaki poznaju mjesto, kade je zakapan. Kad se nažigaju sve sviće, petroviska crikva dobije posebni sjaj nad cintirom. Takov mir je skoro i nemogući. U nami se zravnuju emocionalni vali, za momenat se vraćamo u prošlost, u povijest. Proširuje se dobro poznata duha svić i te svisno shranjene suze se začmu samostalno živiti na naši obrazi. Krizanteme, sirotice, ove drage kitice rastanka, spominjanja i zbogomdavanja pomiru ljudske poglede jer rastu u toj zemlji, u koj počivaju naši bližnji i dragi pokojnici. Iako velu da svaki grob govori, iz žive krvi i mesa i prelako ostaje samo kamen, križ nad grobom. Pred očima imamo još par slovov i numerov ter molitve ke šaljemo za njimi, osebuju na Mrtvih god. Jer još i po mnogi ljeti zna tuga šicati otrovnu bol u nami, navodno zna stiskati čut oko srca da nam fali on ki je prošao i ki nima već povratka.

I mi nek idemo. Hodočastimo svako ljetu do naših najmilijih, ostavljamo im sviće u njevom vječnom domu i kad iz daljine najzad pogledamo prema cintiru, točno znamo, te noći svitlost preoblada škurinu. Spominjanje pobjedjuje nad pozabljenjem, a živi, u netaknutom i neobjašnjivom nekom drugom svitu, zopet i kradom još jednoč objamu, kušuju a i pogladu svoje zgubljene.

-Tih-

„Glasnikov tjedan“

Svi sveti i Dušni dan dani su u godini kada u plamenu svijeeće promatramo život. «I mi smo dio prolaznosti i prispo-doba prema vječnosti, i pitamo se gdje je granica materije i duha. I mi smo dio cjeline iz koje ne nestajemo svojom smrću. Svemir je kuća u kojoj se nikad ništa ne izgubi. Mi smo vječni. Vrijeme je čista iluzija. Baš kao i život. Baš kao i smrt» – piše Gerhard Staguhn odgovarajući djeci na pitanje Zašto smo besmrtni?

O besmrtnosti, smrtnosti, rođenju, životu, našim precima, roditeljima, intenzivno razmišljamo ovih dana kada posjećujemo nam drage grobove, mjesta naši hodočašća i susreta s onima koji nisu više fizički s nama. Oni su s nama u našim mislima, ali ne i na balkonima, dvorištima, za stolom. Obrisi i lica su nam poznata, ali samo onih koje smo upoznali na našem zajedničkom putu kroz život, dok s drugima, našima pričamo samo gledajući požitjelu fotografiju na kojoj tražimo sličnosti. Sličnosti su pak u nama, one ostaju u naraštajima koji dolaze pa i onda ako se nikada nismo dotakli za ruke. Ovih dana češće

nego inače, naravno ide to zajedno s godinama i životnim iskustvom, zastajemo zamišljeni gledajući u plamen svijeeće i plamen sjećanja. Sjećanje blijedi u svakodnevnici života, a onda se snažno javlja u nama u prvim danima studenoga. Kao da osjećamo potrebu za toplinom i nježnošću ruku koje smo davno izgubili. Tražimo se i nalazimo još jednom, dijelimo misli i sjećanja, pričamo neispričane priče i uređujemo

nama drage grobove.

Za mene je jedna od najvećih doživljaja protekloga tjedna bio boravak moga sina u Zagrebu, boravio je tjedan dana u jednoj zagrebačkoj obitelji putem razmjene dviju prijateljskih škola pečuske i zagrebačke, i osjećao se veoma dobro. Vjerovali ili ne, i u doba interneta i putovanja u društvu svojih vršnjaka u sredini gdje je mogao komunicirati samo na hrvatskom jeziku upravo s njima, pohadati nastavne sate i uvjeriti se koliko zna, još jednom mu je postalo jasno zbog čega mu nastavnici u njegovoj školi kažu ne mađaraj.

Branka Pavić Blažetin

Martin Išpanović,
Mijo Karagić i Antal Heizer

DUBROVNIK – Na seminaru o ulozi udruga nacionalnih manjina u očuvanju nacionalnog identiteta i prekograničnoj suradnji, koji je početkom rujna održan u Dubrovniku, naglašeno je da je Hrvatska sa svojim zakonima primjer u regiji, gdje zaštita manjina pokazuje stupanj demokracije u društvima. Seminar je organizirao Vladin Ured za nacionalne manjine uz potporu Srednjoeuropske inicijative. U radu seminaru, kojemu je glavna tema djelovanje udruga kao temeljnih jedinica aktivnosti nacionalnih manjina, uz predstavnike Vladinih tijela sudjelovali su i predstavnici nacionalnih manjina iz 12 zemalja koje su potpisale instrument SEI-a za zaštitu nacionalnih manjina. Seminaru je sudjelovao i Mijo Karagić, predsjednik HDS-a, Antal Heizer i Martin Išpanović iz Vladina Ureda za nacionalne i etničke manjine Republike Mađarske.

Izabrani načelnici gradišćanskih sel, varošov

Stanovništvo naše regije je odlučno krenulo na izbore lokalnih, manjinskih samouprava, a i na biranju načelnikov. U neki mjesti su se narodili bolni rezultati, a u drugi seli bi jur znamda mogli i najpr napisati zapisnik s rezultati. Najveći zgubitak je pogodio dosadašnjega **bizonjskog** načelnika Matiju Šmatovića, ki je izbore završio samo na trećem mjestu, sa 186 glasov (21,26%). Potpuno mlađi **Robert Kammerhofer** sa znatnom većinom je postao prvak toga naselja (sa 485 glasov, a to je 55,18% biračev). Med njimi se je našao još Ištvan Lesković sa 208 glasov (23,66%). U **Kemlji** su znova povjerenje glasali birači dosadašnjog načelnici

U Kemlji je znova dobila Zsuzsanna Balsay

Zsuzsanni Balsay (575 glasov 54,76% biračev). U **Starom Gradu**, spodobno kot i u cijelom orsagu u vekši varoši, dugoljetniju vlast socijalističkoga gradonačelnika Pavla Štipkovića (rodod iz Kemlje) je polamao fidesovac **Miklós Szabó**. U **Koljnofu** je **Franjo Grubić** (ganuo se je u farbi FIDESZ-a) s orijaškim podupiranjem biračev će odsad moći peljati selo. Na njega je glasalo 58,07% glasačev. Umok i Vedešin imali su samo jednoga kandidata za funkciju prvaka, tako su na obadva mjesti izabrani stari načelniki. U **Umoku Attila Horváth**, a u **Vedešinu István Kovács**. I na **Undi** nij promjene u peljačtvu, kad Laslo Gostom nij mogao pobijediti donedavnoga liktera **Franja Guzmića**. Kako smo o tom jur štitelje obavijestili, u

U Umoku je takaj ostao stari načelnik Attila Horváth

Prisiki nisu birali ni mjesnu samoupravu ni načelnika, tako ovo selo još čeka na međjuvrimske izbore. **Hrvatski Židan** takaj je ostao kod staroga birova **Štefana Krizmanića**, ki je sa 301 glasom, 73,59%,

pridržao svoju funkciju. **Plajgor** je ponudio pravo iznenadjenje jer to najmanje selo u Građišću za načelnika je izabralo **Vincija Hergovića**. On je dobio 34 glase, dokle je bivša načelnica Márta Jancsó-Ury mogla pobrati samo 29 glasov. **Narda** sada ima najmladjega

prvaka u cijelom Građišću, u osobi 24-ljetnoga **Zsolta Somogyija**. **Hrvatske Šice** i nadalje je zadržalo u seoskoj vodećoj ulogi **Lászlóa Kovácsa**, a **Gornji Četar** je izabrao za peljača **Ugra Attilu Kratochwilla** ki je ljeta dugo učitelj mjesne škole, a pred nekoliko ljet se je doselio u to južno-gradišćansko selo. U **Petrovom Selu** birači su ostali vjerni prvaku prošloga ciklusa, tako će **Mikloš Kohut** sa 457 glasov (70,74%) mirno dalje djelati u dotič-nom selu. U **Sambo-telu** će političku budućnost riktati stari-novi načelnik **dr. Djuro Ipković** (rodod iz Hrvatskoga Židana), poslanik MSZP-a.

Vince Hergović je nastao prvak Plajgora, al nij već dospio med zastupnike Hrvatske manjinske samouprave u Sambotelu

Mikloš Kohut i nadalje pelja Petrovo Selo

Načelnici Hrvati u Pomurju

Sumarton – Lajoš Vlašić
Ponovno je izabran za načelnika sela Sumartona, gdje je bio jedini kandidat. On se nakon dva mandata opet prihvatio vođenja sela i kao hrvatski načelnik već se dokazao nizom uspostavljenih veza s hrvatskim naseljima, dobrim organiziranjem društvenog i kulturnog života naselja. Lajoš Vlašić nije se kandidirao za zastupnika manjinske samouprave.

Serdahel – Stjepan Tišler

Načelnik koji je već peti put dobio povjerenje od mještana. Do sada, dok je vodio mjesnu samoupravu, bio je ujedno i predsjednik manjinske samouprave, no ovaj put nije se kandidirao za zastupnika manjinske samouprave.

Mlinarci – Stjepan Vuk

On je u Mlinarcima izabran još 2002. g., a na sadašnjim izborima opet je dobio povjerenje od mještana. U prošlom

ciklusu bio je i predsjednik manjinske samouprave i član Hrvatske državne samouprave. I ovaj put je krenuo na manjinskim izborima i dospio u mjesnu hrvatsku manjinsku samoupravu.

Kerestur – Lajoš Pavlic
Načelnik tog naselja već je treći put zaredom izabran za načelnika. Za vrijeme njegova mandata selo je uspelo pokrenuti izgradnju novog mosta na Muri kod Kerestura i Kotoribe. Načelnik do sada nije bio član hrvatske manjinske samouprave, ali ovaj put se kandidirao i dospio među manjinske zastupnike.

Fičehaz – dr. Kristina Šurdi

Od hrvatskih pomurskih naselja jedino u Fičehazu je došlo do promjene. Nova načelnica, Hrvatica, rođena je 1981. g. Od svog rođenja živi u Fičehazu, gdje je pohađala i niže razrede, a više razrede u Keresturu. Diplomirala je na pravnom fakultetu u Pečuhu i do sada je radila u udruzi za zastupanje interesa manjina. Kako kaže, razumije hrvatski, no komuniciranje joj još ne ide tako dobro, ali ubuduće će se truditi da bolje nauči, naime, za svoje selo smatra vrlo važnim uspostavljanje što bolje suradnje preko granice.

Pustara – dr. Tibor Sirti

U Pustari ponovno je izabran dr. Szirti Tibor, pravnik, koji je dužnost načelnika obnašao honorarno. U prošlom mandatu bio je i predsjednik manjinske samouprave, no ove godine nije se kandidirao, ali i nadalje želi potpomagati njezin rad.

Petriba – Jože Kranic

On je već peti put izabran za petripskog načelnika. U tom razdoblju selo je uznapredovalo u povezivanju s drugim hrvatskim naseljima. Načelnik je do sada obnašao dužnost i predsjednika manjinske samouprave, no po novom izbornom zakonu to više ne može, ali je izabran za manjinskog zastupnika ponovno.

beta

ŠIKLOŠ – U organizaciji šikloške Hrvatske samouprave, i ove se godine priređuje slavlje, tradicionalno hrvatsko šikloško Martinje. Svečanost će biti 11. studenog u subotu, a započet će svetom misom u šikloškoj crkvi koju će služiti László Báthori, a nastavlja se folklorom priredbom i druženjem u restoranu Centar. Domaćine i njihove goste zabavljat će orkestar Orašje iz Vršende. Predsjednica tamošnje novoutemeljene Hrvatske samouprave je Ildiko Janjić.

PEČUH – U organizaciji hrvatske kulturne Udruge i Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae, u Hrvatskome klubu 25. listopada obilježena je 550. obljetnica smrti svetoga Ivana Kapistranskog, i to prigodnim predavanjem. O svetom Ivanu Kapistranskom i njegovoj vezi s Mađarskom govorio je Péter Tóth, profesor povijesnih znanosti, docent Sveučilišta u Miškojcu, a njegov domaćin bio je Imre Ódor, doktor povijesnih znanosti i ravnatelj Arhiva Baranjske županije. Priredbu je pomagala Javna zaklada za nacionalne i etničke manjine.

UMOK – (ispravak) U pretprošlom broju Hrvatskoga glasnika je objavljena vest da su Umočki tamburaši i folkloraiš Kajkavci na jurskoj smotri završili zlatnu medalju. Naravno, ne s Undanskom svadbom (kako sam pogrišno napisala), nego sa svojim umočkim svadbenim običaji. Događaj koreografija autorski pripada Undancu Štefanu Kolosaru. Petrovo Selo – Od nedavno se je ganuo kompjutorski tečaj za žene, domaćice ke već kanu znati o toj modernoj tehnici i, naravno, moru najnovije znanje koristiti i pri svoji meštija. Dosad je već od deset najavljenikov ke u dvi grupa pohadjaju tečaj od dvi ure tajedno jedanput u TeleDomu. Kompjutorsko hasnovanje će si naučiti od Petra Zavodija, mjesnoga studenta visoke škole.

KOLJNOF – Iz mjesne škole 7. razred je otputovao 25. oktobra u austrijsko Željezno. Po riči Inge Klemenšić, učiteljice hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Mihovila Nakovića, cilj ove stručne ekskurzije je ne samo pohodjenje ovoga varoša nego i upoznavanje djelovanja hrvatske redakcije u varoškom uredničtvu ORF-a (austrijske državne televizije).

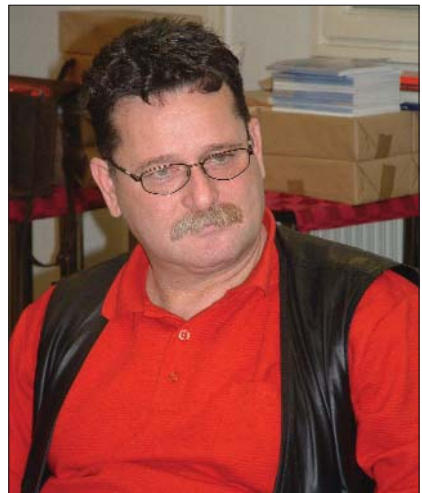
Između želja i mogućnosti

Zavičaj d.o.o.

Žučna rasprava na ovogodišnjoj trećoj skupštini HDS-a pavela se i o Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata u Mađarskoj na otoku Pagu u Vlašićima, Zavičaju d.o.o. Naime, odmaralište u vlasništvu HDS-a predano početkom svibnja 2004. godine na upotrebu, a obnovljeno (zgradu su donacijom vlade Republike Hrvatske dobili na korištenje Hrvati u Mađarskoj) materijalnom potporom dviju vlada teškom 227 milijuna forinti, danas ima niz građevinskih nedostataka na koje su ukazali u svom izvješću članovi Nadzornog odbora (Pišta Krizmanić, Marija Kralj, Tibor Dombai), a kontroli (obavljenoj 19. lipnja) bio je nazočan i ravnatelj odmarališta Ladislav Gujaš. Garancijsko razdoblje na zgradu isteklo je u svibnju ove godine, a u svom obilasku objekta članovi Nadzornog odbora zaključili su kako su obavljene izvođački radovi puni nedostataka te pokreću, s jedne strane, utvrđivanje odgovornosti, a s druge strane, očekuju zbog utvrđenih manjkavosti skoro povećanje troškova objekta. U svom izvješću navode kako po njihovu mišljenju utvrđeni nedostaci mogu ugroziti i samo funkcioniranje objekta. Među inima navode kako se primopredaja sustava strojeva nije obavila, sustav vodovodnih cijevi je loš, uskoro će trebati promijeniti cijeli krov, zgrada prokišnjava, žbuka i boja otpadaju, boja pada s metalnih i drvenih dijelova, na krovnoj konstrukciji potpori pucaju. Na kraju svojih zapažanja Nadzorni odbor zaključuje kako je sadašnja djelatnost objekta osigurana i nesmetana. Na svojoj sjednici od 1. rujna Odbor za financije i nadzor HDS-a temeljen tog izvješća donio je odluku kojom je zatražio da tehnički pregledač Zavičaja utjera garancijske popravke od izvođača radova. Ako se to ne ostvari, treba povjeriti predsjedniku HDS-a da garancijske popravke utjera parnicom, te nadalje predlaže da i Zavičaj d.o.o. sačini financijsko izvješće u skladu sa zakonskim odredbama. S ovom odlukom (prijedlogom) Odbora za gospodarstvo financije i nadzor u svezi s radom Zavičaja d.o.o suočilo se i predsjedništvo HDS-a te je s time u svezi predsjednik Mijo Karagić zaključio kako je u kolovozu 2005. HDS primio od ravnatelja Zavičaja popis radova koje treba obaviti u garancijskom roku. Pismo je prosljeđeno izvođaču radova, a izvođač je izvjestio HDS kako će očevid biti održan na licu mjesta 28. listopada 2005. godine. Nakon toga nisu pristigle nikakve žalbe na adresu HDS-a. Iznenađen je odlukom Odbora i misli kako su radovi učinjeni, bio je održan očevid kojem je nazočio i ravnatelj Zavičaja. Ne zna koliko tehničkih grešaka ima na objektu. Na

Skupštini HDS-a na ovu točku dnevnoga reda kojoj je nazočio i ravnatelj u raspravi su neki zastupnici zaključili kako će Skupštinu ovo zdanje skupo stajati, dok su drugi hvalili zdanje i njegovu namjenu. Ravnatelj Zavičaja istaknuo je kako na zdanju doista ima mnogo nedostataka koji nisu uklonjeni niti uvršteni u planove obnove. Tako je sigurno kako u dogledno vrijeme treba promijeniti cjelokupnu krovnu konstrukciju, poboljšati izolaciju ... Zaključeno je da Nadzorni odbor još jednom napravi uvidaj na licu mjesta i podnese izvješće.

O Zavičaju od ravnatelja Ladislava Gujaša

Ravnatelja Zavičaja d.o.o. Ladislava Gujaša ovih smo dana, zajedno s djelatnicima odmarališta, zatekli na trodnevnom izletu u Mađarskoj. Posjetili su grad Pečuh, upoznali Baranjsku županiju i pribivali svečanosti proglašenja Kukiñja „Najselsom“. Bila je to prilika za kratak razgovor.

U našem Kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu u Vlašićima završila je, da tako kažemo, turistička sezona, vrijeme je da se djelatnici malo odmoro. Ponovno si ih, nastavljajući lanijsku praksu, doveo na izlet u Mađarsku među Hrvate da zapravo vide za koga oni to rade?

– Prvenstveni je cilj našeg izleta da se upoznaju oni krajevi u Mađarskoj gdje Hrvati žive i odakle dolaze u Zavičaj. Lani smo bili u zapadnom dijelu Mađarske i u Budimpešti, a sada smo odlučili upoznati Pečuh i okolicu, krajolik i naše ovdašnje ustanove, a imamo sreću cijeli dan boraviti na svečanosti „Najselo“ u Kukiñju i družiti se s tamošnjim Hrvatima.

Koliko djelatnika radi u Zavičaju?

– Zapošljavamo 14 djelatnika, nisu svi stalno zaposleni, ali u ovom trenutku ja ih tako tretiram. Svi nisu mogli doći, pa nas je sada na izletu desetero. Pokušali smo sastaviti program tako da upoznamo naše pečuške ustanove: Hrvatski klub, Hrvatsku školu, gdje smo i smješteni, bili smo u Šiklošu Viljanu, razgledali smo Pečuh i veselimo se s Kukiščanima.

Ljeto je iza vas. To znači da možete izvući i zaključke o ovogodišnjoj turističkoj sezoni? Vi ste sada na odmoru, objekt je zatvoren potkraj ljeta?

– Mi nismo na odmoru, naše osoblje i objekt je po potrebi na raspolaganju. Zatvaramo kada nema posla, ali ako se prijave skupine, mi možemo odmah reagirati i primiti goste.

Mislim kako je prošla turistička sezona bila uspješna iako moramo kazati kako smo još uvijek na početku našega posla. To je tek naša druga sezona. Naš problem nije sama sezona i popunjenost kapaciteta u ljetnim mjesecima, nego kako zapravo iskoristiti taj objekt izvan sezone. U jesen i na proljeće ponuditi sadržaje i prostor našim ljudima i zajednici, na tome bismo trebali svi mi zajedno raditi, i naši političari, ali i voditelji naših ustanova. Mislimo ponuditi sadržaje za druženja našim školama u Mađarskoj i njihovim zbratimljenim školama u Hrvatskoj. Evo, baš smo se danas sreli s nastavničkim zborom Miroslava Krleže iz Zagreba koji su u gostima svojih kolega djelatnika Miroslava Krleže iz Pečuha. Ravnateljicu zagrebačke škole upozнали smo s našim objektom i tom idejom. Ona nas je pažljivo poslušala i vidi fantaziju u korištenju naše ponude i kapaciteta, u vidu naturalnih izleta, organiziranja škola u prirodi ...

Na posljednjoj Skupštini HDS-a, oko Zavičaja su se čule zabrinjavajuće vijesti pa i veličina novčanih sredstava koja su potrebna za popravke na samom objektu i otklanjanju nedostataka. O čemu se zapravo radi?

– Malo je stvar napuhana, ima sitnih stvari i nedostataka koje mi u hodu rješavamo jer je to i naš zadatak. Ja, koji tamo živim, ne vidim većih problema koje ne možemo u tijeku otkloniti. Jedan velik problem je stanje krova i krovna konstrukcija, koja je već onda kada je objekt prvotno građen, bila i ostala neprilagođena kraju u kojem se to zdanje nalazi. Tu su snažni vjetrovi koji pušu i olujnom brzinom, pa kanadska šindra kojom je krov pokriven teško im odoljeva. Sama konstrukcija i izgled krova neprilagođeni su i nefunkcionalni. To ne ometa naše djelovanje iako bi bilo dobro proraditi na tome što skorije u godinama koje su pred nama. Velika su to ulaganja za koje se nadamo kako ćemo iz raznih izvora pronaći u skorij budućnosti financijska sredstva.

Jesi li zadovoljan odazivom hrvatske zajednice u smislu korištenja objekta?

– Mogućnosti nisu iskorištene. Trebamo se organizacijski znatno bolje povezati. Postoje određena financijska sredstva do kojih se može doći i bolje treba organizirati da smještaj našim ljudima, našim Hrvatima ne košta toliko. Kod nas su cijene fiksne i ja ne mogu praviti razliku između gosta i gosta. Cijene su tako određene kako bismo mogli nosno posloovati. Naše su cijene, inače, ispod prosjeka cijena na Jadranu, ali i ta naša cijena može se sufinancirati kada se radi o našim ljudima. To se treba napraviti ovdje u Mađarskoj i tako ponuditi našim ljudima ljetovanje pod povoljnijim uvjetima nego u nekim drugim primorskim objektima i odmaralištima (mjesna samouprava, državna samouprava, natječaj). Ove su godine prvi put bili dječji tabori koje je financirala i državna samouprava, a i neke mjesne samouprave su se uključile u sufinanciranje. O tome projektu treba nastaviti temeljitije razmišljati i pokušati napraviti tradiciju kod naše djece i naših škola. Mi možemo popuniti naš objekt jer, da tako kažem, «drugih turista» bi bilo i ima zainteresiranih. Mi već danas u listopadu, ako čisto poslovno razmišljam, sklapanjem ugovora možemo popuniti naš objekt za sljedeću sezonu, ali to nije naš cilj niti zato Hrvati u Mađarskoj ovo zdanje imaju u svojim rukama. Moramo navesti naše ljude da se što češće susrećemo u njemu i da posjećujemo matičnu domovinu.

Gotova je jedna turistička godina, planira se već druga, a prvi veliki događaj jest otvaranje nove godine svečanošću dočeka 2007. u Zavičaju d.o.o.

– Upravo danas mi je Pinka Band javio da su slobodni i da će nam svirati na dočeku Nove godine u Zavičaju. Uskoro ćemo početi s oglašavanjem, pa molim i Hrvatski glasnik da nam i u tome pomogne.

GORNJI ČETAR – Osnovna škola je u protuliću uspostavila kontakte sa spodobnom institucijom u Kupljenovu. Velika školska delegacija iz Hrvatske je dospila u Gradišće još u minulom školskom ljetu, a do povratnoga pohoda će doći 27. oktobra. Kako nas je informirala ravnateljica osnovne škole u dotičnom naselju Magda Horvat-Nemet, ovoga petka blizu pedeset dice, učitelji, načelnici će otputovati na cjelodnevni izlet u matičnu domovinu.

PEČUH – U dramaturškoj obradi, režiji i izvedbi Dragana Despota, 17. listopada u pečuškome Hrvatskom kazalištu ovaj poznati hrvatski glumac i ravnatelj drame Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu izveo je monodramu na tekst Miroslava Krleže naslova Na rubu pameti. Uz Dragana Despota svoj autorski pečat izvedbi svakako je dao Arsen Dedić kao autor glazbe. Evo, što je svojedobno o istoj predstavi, premijerno izvedenoj 4. prosinca 2004. godine u Muzeju grada Zagreba, koja je oduševila pečušku publiku, napisao poznati hrvatski kritičar Velimir Visoković: »Roman o pobuni intelektualca protiv moralne hipokrizije građanskog društva većina je kritičara shvatila kao osobnu Krležinu ispovijed, identificirajući lik Doktora sa samim piscem. Doktor je doista utjelovljenje svih onih Krležinih osobina koje su isticali njegovi protivnici u sukobu na ljevici 1933. i 1934. (pesimizam, individualizam, skeptičnost prema smislu kolektivne akcije, nevjerovanje u moć razuma itd.). Doktorova pobuna jest iznimno hrabra, determinirana snagom, osobnim moralističkim porivom, ali ona nije jasno ideologijski artikulirana, ona doista jest individualistička i solipsistička ...» O Despotovoj glumi pak kritičarka Nataša Govedić u Novom listu svojevremeno je napisala: «Krležin roman otvara različite optike tumačenja, ali Despotu je najvažnije uhvatiti upravo PORAZ slobode mišljenja i slobode govorenja. I tijelom i glasom (posebno uzmemo li u obzir neočekivanu melodioznost, upravo glazbenu tečnost Krležinih gustih rečenica u glumačkoj interpretaciji) Dragan Despot uprizoruje različite tonalitete očaja: ima tu i „veselog“, žovijalnog sarkazma na račun svjetske, hrvatske, pa i vlastite gluposti ... »

VIII. međunarodni kroatistički znanstveni skup – Pečuh

U Pečuhu je od 12. do 14. listopada održan VIII. Međunarodni kroatistički znanstveni skup u organizaciji Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, Odsjeka za kroatistiku i slavistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu i Regionalnog središta Mađarske akademije znanosti u Pečuhu.

Svečano otvaranje skupa bilo je obilježeno plenarnim predavanjima, i nazočnošću uvaženih gostiju grada Pečuha i Sveučilišta kao i Filozofskog fakulteta, pečuške dogradonačelnice Márte Kunszt, prorektora Sveučilišta u Pečuhu i Lászlóa Komlósija i dekana Filozofskog fakulteta Róberta Somosa.

Nakon plenarnih izlaganja Dinka Šokčevića koji je govorio o Hrvatskim odjecima mađarske revolucije 1956., Marka Samardžije koji je izlagao na temu Hrvatski jezik u 20. stoljeću –povodi za retrospekciju, i Karla Gadanjija koji je izlagao na temu Što i kako smo učili «naš jezik» početkom 50-ih godina, slijedila je promocija dvaju najnovijih izdanja, knjiga iz radionice Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj. To su knjige iz Biblioteke Nova, Iz hrvatske baštine u Mađarskoj, Radovi Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj i knjiga autora Ernesta Barića Rode, a jezik?!, Radovi iz jezikoslovne kroatistike. Prvu je predstavila Janja Prodan, a drugu Marko Samardžija. Četrdesetak sudionika skupa sa svih hrvatskih sveučilišnih centara, te sa Sveučilišta u Mađarskoj, Austriji, Bosni i Hercegovini, iz Vojvodine moglo se osvjedočiti o aktualnome kroatističkom trenutku u Mađarskoj, ali i upoznati izlagače širokoga spektra i širokoga raspona tema. Posebnu pozornost zavrđuju izlaganja koja su se na znanstvenoj razini bavila jezikom, pismom, i djelom Hrvata u Mađarskoj, a takvih je bilo velik broj. Tako je Goran Rem izlagao na temu Šokačko pismo «Baranje» i Slavonije, Anđelka Tutek govorila je o dva pučka komada Joške Weindingera, Janja Prodan o dramskom djelu Ivana Petreša, Stjepan Blažetin o poeziji

Josipa Gujaša Đuretina, Milovan Miković o prvome hrvatskom bunjevačko-šokačkom romanu poslije II. svjetskog rata – Josip Pašić: Krv se suši, izašlom u Subotici 1946.

Posebnu pozornost na skupu dobile su i hrvatsko-mađarske književne veze. Tako je Zoltán Medve govorio o «povijesnim trenucima» u hrvatsko-mađarskim književnim vezama, Helena Sablić Tomić o mađarskoj kratkoj priči u hrvatskom kontekstu, Frana Marija Vranković o problemima uprizorenja Molnárova Lilioma u hrvatskom kazalištu, Ádám Walkó o intermedijalnosti u suvremenoj hrvatskoj kratkoj priči, Milorad Nikčević o teorijsko-metodološkim refleksijama, o književnoj tradiciji i teoriji literarnih/kulturoloških utjecaja, veza i suodnosa, Katja Bakija o starijoj hrvatskoj književnosti kao intertekstu u pjesničkom opusu Luke Paljetka. U tematskom krugu o jeziku Ines Novak izlagala je o nekim posebnostima hrvatskih govora u Mađarskoj, Erika Rac o jeziku pomorskih Hrvata, Đuro Blažeka o derogaciji kao najčešćoj semantičkoj adaptaciji hungarizma u donjomeđimurskim govorima, Sanja Vulić o jeziku gradišćansko-hrvatskih pisaca u Mađarskoj, Anđela Frančić dala je uvid u povijesnu antroponimiju Umočana i Vedešinaca, a Bernadeta Zadrovic govorila je o morfološkom i leksičkom blagu čakavskoga govora sela Prisike. Ernest Barić govorio je na temu jezika u «Urbariju sela salantskoga», Živko Gorjanac o hrvatsko-mađarskim jezičnim vezama na osnovi nekih rječnika i gramatika, Mihaela Matešić o govoru i pismu kao pravopisnom minimalnom paru, Lada Badurina o knjizi zvanog pravopis, odnosno u čemu je Marcel Kušar utjecao na Ivana Broza, Ivo Pranjkić o slovopisu i pravopisu fra Jeronima Lipovčića.

Drugoga dana skupa sudionici su razgledali kulturno-povijesne znamenitosti grada Šikloša i upoznali se s viljanskim vinskim podrumima, a rad su nastavili trećega dana u prijedopnevnim satima. Anica Bilić izlagala je na temu seoska novelistika Josipa Aurela Crepića, Dubravka Brunčić govorila je o diskurzivnoj strategiji zavođenja u pjesništvu moderne (Begović-Vidrić-Galović), Zlatan Mrakužić o motivima i naracijskim postupcima u žanrovskoj književnosti, Sanja Benković-Marković o fitonimi u Bibliji, a Milica Lukić o glagoljstvu i glagolizmu i zagrebačkome Katoličkom listu od 1849. do 1900.

Melita Aleksa i Robert Wolosz izlagali su na temu pridjevske paradigme u računalnoj obradi hrvatskoga književnog jezika, Amira Turbić Hadžagić o deklinaciji zamjenica u krajišničkim pismima druge polovice 17. stoljeća, Timea Spiesz Bockovac o socio-

Ernest Barić

kulturnim i sociolingvističkim razlozima izumiranja jezika, Julijana Moric o jeziku «nagovora» u politici, Irena Vodopija i Dubravka Smajić o osobitostima jezika dječjih sms-ova, a Neda Zelić o udžbeniku s CD-ovima iz gramatike hrvatskoga jezika za studente u Mađarskoj kojima je hrvatski drugi ili strani jezik.

I ovaj, VIII., međunarodni kroatistički znanstveni skup, čiji je nositelj Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, pokazao je kolika je važnost ovakvih okupljanja i druženja ljudi koji su priznata imena svoje struke i koji nakon odlaska iz Pečuha, a i pri svome dolasku i u pripremama svojih izlaganja za temu imaju posebnosti koji odlikuju jezik, kulturu, povijest i ine osobitosti Hrvata u Mađarskoj, te na taj način odlaskom svojim kućama na najbolji mogući način promoviraju hrvatske vrijednosti u Mađarskoj na jednoj višoj znanstveno utemeljenoj razini ugrađujući na taj način svoja saznanja i iskustva putem i kroza svoj znanstveni rad i angažman u svekoliku hrvatsku duhovnost.

Branka Pavić Blažetin

Umjesto intervjua

Županijsko priznanje Koljnofcu Joški Šinkoviću

40 ljet u službi Turističke sekcije ljubitelja prirode

U okviru kulturnoga programa na trgadbenom festivalu u Koljnofu došlo je još i posebno do svečanih trenutkov. A to je bio momenat kad je Mate Firtl, parlamentarni zastupnik, ujedno i donedavni potpredsjednik Jursko-mošonsko-šopronske županije na pozornicu pozvao Jošku Šinkovića, sadašnjega peljača Turističke sekcije ljubitelja prirode. Ova organizacija jur 40 ljet dugo funkcionira unutar koljnofskoga športskoga društva, a prilikom okrugloga jubileja županijska skupščina je priznala spomin-medalijom mnogoljetosnje djelovanje Koljnofca, gdo se ovako spomene na početak.

Županijsko priznanje je predao Mate Firtl, parlamentarni zastupnik i donedavni dopredsjednik Skupščine Jursko-mošonsko-šopronske županije

– *Morem reći da ja jur od malenosti djelam va športi i za šport. Prvo je bilo da sam bižao, a pak zatim sam se nogomet igrao. Kad sam otud vanstao, onda sam stao med gorohodce ter sam im nastao peljač 1974. ljeta. Sprvine sam bio nek kotrig grupe i onda smo hodili, moremo reći, po orsagu. Na čuda mjesti smo bili, u Segedinu, Lillafüredu, Budimpešti, a najveć smo bili u šopronski brigi kade je svenek ča novoga za najti. Tako je to lipo mjesto na ovoj okolici da to ljudi ki ovde živu pa ne idu, da to gor ne znadu si presmisli. Uza to imamo zgora jednu kuću va koljnofskoj Gori, ča je bila prlje vrdirska kuća, a pak smo ju 1975. ljeta prenačinjili, i to je naša kuća postala. I od ponjeg ju mi čuvamo, čistimo, svako drugo, treće ljetu ju renoviramo, bilimo, moljamo, farbamo, okolo čistimo. Hvala Bogu jako čuda Koljnofcev, a najviše mladina, moremo reći, va misecu dvakrat poiščedu ovu kuću i se tote jako dobro čutu – je rekao nagradjeni peljač gorohodcev.*

Od njega smo još doznali da društvo trenutačno broji 22 člane i svi jako oduševljeno djelaju. Stariji kotrigi su jur u penziji, te je najmanje, najvećimi su dobrovoljci iz sridnje generacije, a imaju i 12

mladih Koljnofcev. To, kako kaže voditelj, dobro je i zato „*jer kad mi van projdemo iz djela, imamo komu prikladati društvo, ki čedu dalje djelati isto ovo.*“

Polag riči Joška Šinkovića, Koljnofci znaju jako cijeniti ture, druženje i djelovanje u prirodi, a to je i zato važno kad mladini moru stariji dobar put pokazati i ovako su uspjeli nedavno dobiti dva nove člane ki su odnidob jako točni i prvi se javu paziti i čistiti Matinu kuću. A nazadnje pravoda je ostalo još pitanje. Peršonski što Vam zlamenuje ovo županijsko priznanje ako gledamo dođuća ljeta?

– *Meni je ovo jako dobro spalo i morem reći da me je ovo maru još jače porinulo, još srdadžnije budem djelao, a pak budem još jače skrbio za ovu grupu. To kanimo da budemo još više mogli ča selu ostaviti, ča za nami ostane, ča je zaistinu vridno, zač je vridno djelati. Ova nagrada je za mene jako veliko priznanje i gizdav sam na to zač sam ju dobio.*

A na kraju što bi nam moglo drugo ostati nego uz najtoplije čestitke zaželjiti slavljenuki još čuda ljet u zdravlju i veselju na čelu koljnofskih gorohodcev.

–*Tiho-*

Rječnik govora bačkih Hrvata

Kako prenosi Radio Subotica na online web-stranici, u petak, 13. listopada, u velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici predstavljen je *Rječnik govora bačkih Hrvata* Ante Sekulića, koji je lani objavljen u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu. Rječnik i životno djelo dr. Ante Sekulića predstavila je recenzentica Marija Znika, a o Rječniku su govorili i dr. Dunja Brozović Rončević te Marko Samardžija. Oni su naglasili kako je jedna od najvećih vrijednosti ovoga djela to što su riječi u njemu naglašene i s podacima o podrijetlu.

Ocupljenima se obratio i sam autor, te između ostalog istaknuo da je, zahvaljujući ponajprije pokojnom dr. Marinu Mandiću, ponovno posjetivši mjesta u Mađarskoj, zabilježio građu bez koje je prisilno ostao.

„Životna želja koja me prati od djetinjstva, posebice od 1938. godine, bila je otkriti i proniknuti u ljepotu i tajnu zavičajnoga govora i tako se uputiti u dugu zajedničku prošlost mojih sunarodnjaka i suzavičajnika; razgrnuti tamu koja neprestance i opetovano prekriva živote ljudi u nizu naraštaja; zamagluje prošlost, iskrivljuje i guta, proždire je nemilosrdno. Spoznao sam da je govor bačkih Hrvata, rječničko blago, sastavnica narodne i uljudbene zajednice, raširenost i razvedenost pak leksičkoga obilja je svjedočanstvo narodne povijesti i pomicanje naših skupina; pomicanje pak žiteljstva uvijek prati živa riječ, govor svagdašnji“ – kazao je dr. Ante Sekulić. „Ne shvaćam bunjevačko-šokačku ikavicu kao pomodarstvo, nego kao želju, iskrenu želju, dijalektom nadvladati istrošenost jezične entropije i približiti se nutarnjim, ishodišnim značenjima. No, uporaba dijalekta u književnom stvaralaštvu mora ipak biti u okvirima jasno izrađenih odrednica. Potrebno je također pripomenuti da osim osobnih potreba, nagnuća i želja za uporabom dijalekta u stvaralačkom izričaju, na to utječu i povijesni, društveni (svjetonazorski) i uljudbeni razlozi, poglavito ako se narodna, skupna cjelina u prošlosti dijelila raznim „mirovnim“ dogovorima, trgovinom, ucjenom i drugim sličnim nagodbama. Tako su bački Hrvati bili, unatoč unutarnjim zajedničkim značajkama, duhovnim zajedništvom dijeljeni (i razdijeljeni) nekoliko puta, primjerice tijekom XX. stoljeća: 1918., zatim 1941., pa opet 1945., od matične zemlje pak najodlučnije 1990. godine.“

Rječnik govora bačkih Hrvata svrstava se u dijalekatnu leksikografiju. Ima 674 stranice sa oko 17000 natuknica, koje su dosljedno naglašene i popraćene osnovnim gramatičkim podatcima, semantičkim tumačenjem ili definicijom te primjerima koji su uzimani iz pisane građe, a i iz bunjevačkih mjesnih govora.

Pripremio: S. B.

Leksikon podunavskih Hrvata

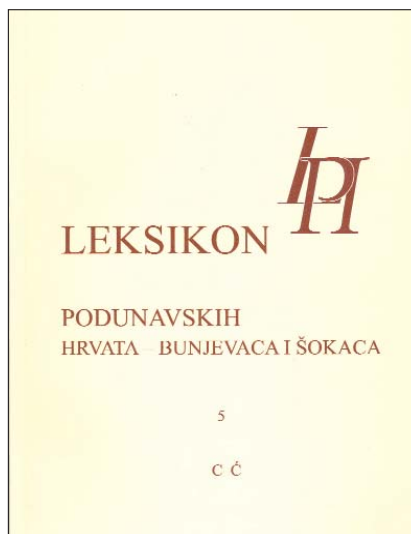
Nedavno je tiskom objavljen peti svezak (C – Č) Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca. Među suradnicima (41) ovoga sveska, osim i našem čitateljstvu poznatih imena kao što su dr. sc. Franjo Emanuel Hoško, dr. sc. dopisni član HAZU-a Ante Sekulić, dipl. iur. Naco Zelić, prof. filozofije Tomislav Žigmanov, nalazi se i odgovorni urednik, prof. Živko Mandić. U natuknici Crkva čitamo: «Pripadnost podunavskih Bunjevaca i Šokaca Zapadnoj crkvi u bitnome određuje i njihovo određenje kao dijela hrvatske nacije, kao jednog od dvaju južnoslavenskih katoličkih naroda, a time i zapadnomu civilizacijskom krugu. Znatno broj bunjevačkih narodnosnih preporoditelja potekao je iz svećeničkih redova (I. Antunović, A. M. Evetović, B. Rajić, I. Petreš i dr.). Predstavlja se Croatica, neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost Hrvata u Mađarskoj što ga je 1999. utemeljila Hrvatska državna samouprava u Budimpešti. Nakon kraćeg opisa sela Čatalije slijedi nama manje poznato ime svećenika, pisca molitvenika Grgura Cserhátiya (prvotno prezime: Crnković, Subotica, 1901. – Stolni Biograd, 1977.) koji je pohađao i kalačku gimnaziju. Kapelanovao je u Vojvodini, od 1977. u Dudvaru (Nemesnádudvar), Aljmašu, Kaćmaru i Gari, a župnikovao je u Dušniku i Bikiću. Nakon zatvorske kazne, 1953., kao pomoćni duhovnik djeluje u Voktovu (Foktő), Kecelju (Kecel), Jankovcu (Jánoshalma), Čataliji i Santovu. Nailazimo na ime publicista, novinara, pjesnika i prevoditelja Jánosa Csuke (Segedin, 1902. – Budimpešta, 1962.). U svojoj knjizi „A délvidéki magyarság története 1918-1941” poimence spominje bunjevačko izaslanstvo, devetoricu, iz Aljmaša, Bikića, Kaćmara, Santova, Sentivana, koji su 22. IX. 1919. sudjelovali na Mirovnoj konferenciji u Parizu. Potom slijedi pjesnik, prevoditelj Zoltán Csuka (Plandište, 1901. – Andzabeg, 1984.) koji je gimnaziju pohađao u Subotici i Pečuhu. Najistaknutiji je prevoditelj s hrvatskog i srpskog na mađarski jezik, prevodio je stotinjak knjiga, djela M. Krleže, I. Andrića, I. G. Kovačića, A. Cesarca, M. Držića, S. Novaka, T. Ujevića i dr.

Zanimljivo je da se geograf, etnograf i antropolog Jovan Cvijić bavio narodnosnom pripadnosti i antropološkim obilježjima podunavskih Bunjevaca i Šokaca smatrajući da prvi potječu s područja Bosne, Hercegovine i Dalmatinske zagore, a potomji iz sjeverne Bosne i Dalmacije. U natuknici Časopis čitamo o našim periodičkim izdanjima: Etnografija Južnih Slavena u Mađarskoj, Etnografija Hrvata u Mađarskoj, Iz naše prošlosti, Naša škola, Naši radovi, Glas, Riječ,

Pogledi i Hrvatski znanstveni zbornik. Ovdašnji suradnik Leksikona nije mimošao ni kulturnu djelatnicu Olivu Čatalinac (Santovo, 1892. – Santovo, 1983.), koja je surađivala s poznatim rodoljubom i književnikom dr. Mišom Jelićem. O Čavolju se ustvrđuje da mu ime potječe od slavenskog „Čachl”. Kao hrvatsko naselje bilježi se od 1711., kamo vlastelin Czubor 1730. naseljava hrvatske obitelji iz Baje. Nijemci ga napućuju 1747./48. i 1782. g. Među istaknutim Čavoljcima spominje se ravnatelj tzv. „uzorne škole” i utemeljitelj Seoskog muzeja dr. Mišo Mandić, te stolno-biogradske biskup Nikola Milašin (1736. – 1811.).

U naselje Čenad (Érsekcsanak) Kalačka biskupija 1806. doseljava i katoličke Hrvate. U matičnim knjigama iz 1799. nalazimo 28 hrvatskih prezimena. Hrvatski se jezik ovdje zadržao sve do 1920-ih godina. O nazočnosti negdašnjih Hrvata danas svjedoče još samo imena čestica ovdašnjih polja. Pedagoginja, odgojiteljica, ravnateljica hrvatsko-srpskog učeničkog doma u Budimpešti Marija Čepel-sigeti Zorinac (Tukulja, 1926. – Tukulja, 2006.) bila je među prvim polaznicima učiteljskog tečaja u Pečuhu, zatim organizatorica hrvatske nastave u Šarošu. Na temelju lažnih optužaba osuđena je na zatvor. Sve do 1990. djelovala je kao ravnateljica narečenoga doma. Dobitnica je više državnih i ministarskih priznanja. Nadalje doznajemo da je naselje Čepelj (Csepel, južno od Budimpešte) Hrvatima napućeno već sredinom 16. st. Od 1692. do 1745. podružnica je budimskih hrvatskih župa. Hrvati su ovdje svoju narodnu posebnost sačuvali sve do potkraj 20. st. O franjevcu, piscu, povjesničaru, pravniku, provincijalu Grguru Čevapoviću (Bertelovci, 1786. – Budim, 1830.) kaže se da je nakon gimnazije u Požegi, filozofiju studirao i kod Grge Peštalića na filozofskom učilištu u Baji. Bio je provincijal u Budimu i promicatelj hrvatske kulture u pretpreporodnom razdoblju među Hrvatima u Slavoniji i Ugarskoj. Svezak nam pruža izuzetne zanimljivosti i podatke o humanistu i pjesniku Ivanu Česmičkom (? 1434. – Medvedgrad kraj Zagreba, 1472.), čije mu se hrvatsko podrijetlo ne dovodi u pitanje.

O pustari, a danas selu Čikeriji se tvrdi da već 1655. ima hrvatskog stanovništva. Nekoć jedinstveno naselje državnom granicom presječeno je na dva dijela. Selo Čikuzda (Sükösd) za Rákóczijeva ustanka spominje se kao hrvatska župa. Zemaljski popis stanovništva iz 1715. bilježi 15 hrvatskih i tri mađarske obitelji. U crkvenim maticama se nalazi stotinjak hrvatskih prezimena. Ovdašnji su se Hrvati posve odnarodili 1920-ih godina. Luka Čilić (Baja, 1707. – Baja, 1770.) bio je franjevac, pedagog i pisac. Dobro je govorio njemački i talijanski. Predavao je na filozofskom učilištu u Baji, a kao hrvatski propovjednik djelovao je u Podunavlju i Budimu gdje je bio

đakon generalnog učilišta. Među čitaonicama navodi se bikička i bajska (1910.), čiji je prvi predsjednik bio Stipan Agatić, a najpoznatiji član vodstva dr. Mišo Jelić. Čitaonica na Fancagi (Bajaszentistván) utemeljena je 1911. g. Fabijan Čulić (Gara, 1807. – Mohač, 1869.) zadnja je ličnost ovoga sveska. Među franjeve Provincije sv. Ivana Kapistranskoga stupio je u Baču 1829.; za svećenika je zaređen 1832. g. Kao kapelan i hrvatski propovjednik 1863. djeluje u budimskome Tabanu, kao gvardijan i župnik u Iloku, a pri kraj života u Mohaču. Ispjevao je prigodnu pohvalnicu franjevcu Bačvaninu Marcelinu Doriću; otisnuta je Gajevim pravopisom, objavljena u Zagrebu 1847. g. Tiskanje sveska poduprli su: Skupština Općine Subotice, Vlada Republike Hrvatske i Ogranak Matice hrvatske Vukovar.

Marko Dekić

Trenutak za pjesmu

Dorothea Lipković-Zeichman

Moja lipa slatka rič

Moja lipa slatka rič
od majke naučena
da mi zgineš, da mi umreš,
na grob sprohodena?
Kako morem to podnositi,
Kako morem to nek bit?
Ja sam mlohav, ja sam slab,
protiv svih ne morem stat.
Hrvat svoju rič si gazi.
Čini mi se da sam mrav.
U zipki zelenog Gradišća
se još ziblje simo-tam,
čeka da joj mat se smiši.
Mat nek kratko mrzlo zvrši
onda bi i samo van.

Iz povijesti hrvatskoga tiska u
Mađarskoj

Sedamsto godina Hrvata u Podravini

Jubilarne proslave podravinskih Hrvata Podravinski Hrvati su kolovoza 1985. godine na dostojan način proslavili obljetnice postojanja svojih sela i doseljavanja posljednje veće skupine Hrvata u ove krajeve. Ovom prilikom su u Lukovišću, Martincima i Starinu priređene bogate kulturno-političke manifestacije. Serija priredaba je počela otvaranjem etnografske izložbe iz prošlosti podravinskih Hrvata. Izloženi predmeti i foto-dokumenti predstavili su nam prošlost, svakidašnji rad, radosti i brige te narodnu nošnju ovdašnjih Hrvata. U okviru ovih svečanosti priređen je i znanstveni simpozij o povijesti podravinskih Hrvata. U Lukovišću je u čast jubilarne svečanosti otvorena zavičajna kuća, a stanovništvo ovoga sela je toplo pozdravilo činjenicu da su završeni rado vi na proširenju zgrade opće škole.

Vidno nam je da se vrijedan i marljiv hrvatski narod koristio stečenom slobodom, očuvanje i razvijanje kulturne baštine je dobilo nov polet, snažnije se ravija prosvjetna djelatnost, a novo socijalističko društveno uređenje donijelo je lijepe rezultate na ekonomskom polju o čemu najvjerodostojnije govori današnji igled sela podravinskih Hrvata. Vjerujemo da će hrvatsko stanovništvo ovih sela nastaviti djelo svojih predaka, kako bi na obali Drave, uz blagi šum hirovite rijeke još dugo godina odjekivala milozvučna pjesma: „Ja sam junak iz daljine, iz te krasne Podravine“.

Narodni kalendar, 1986

DUBROVNIK – Natječaj „Miris, zlato i tamjan“ – Drugi međunarodni festival jaslica i božićnih običaja u Hrvatskoj „Miris, zlato i tamjan“ poziva pojedince i skupine da se do sredine studenoga prijave za sudjelovanje, koje je besplatno. Izložba, koja će se održati u povijesnoj jezgri Dubrovnika, tematizira Božić, jaslice i božićne običaje, kako bi prikazala sve vidove stvaralaštva, bilo da su izraz tradicionalnih obrazaca. Prijave se šalju poštom na adresu: Udruga 'mARTin Dubrovnik', Za natječaj, Čubranovićeva 9., 20 000 Dubrovnik.

Iz jugoslavenskih dokumenata o revoluciji 1956.

Sovjetski tenkovi otvorili vatru – nemilosrdno krvoproliće u Budimpešti

Veleposlanik Dalibor Soldatić 25. studenoga javlja (broj 417758):

„Već smo javili kako je došlo do demonstracija. U vrijeme kada su one počele poprimati zabrinjavajući karakter, partijsko i državno rukovodstvo nije učinilo pokušaj da situaciju uzme u svoje ruke. Govor Nađa 23. uvečer pred Parlamentom (prije nego što je postao predsjednik Vlade) nije zadovoljio, a govor Gereea, koji se nije osvrnuo na ono što se događa, još više razjario masu. (...) Rukovodstvo polaže dosta nade u novu koncesiju: smjenjivanje Gereea i postavljanje Kadara za prvog sekretara Partije. Sada je sasvim jasno da su rukovodstvo Partije i Vlade bili obuhvaćeni panikom i sasvim ispustili vlast iz ruke. Da nisu imali utjecaja na razvoj događaja. Vlast drže sovjetske trupe, a narod uprkos teškim žrtvama i dalje je na ulicama i prosvjedi danas ponovo oživljavaju. Prema informacijama dr Šika (zamjenik ministra vanjskih poslova – autorova opaska) Plenum CK je stalno zasjedao od utorka 23. o. m. uvečer do jutros u 8 sati, a danas u 15 sati ponovno počeo zasjedati. Zgrada CK okružena i branjena od sovjetskih tenkova. Sastav demonstranata mijenjao se prema razvoju događaja. Prvog dana započela je omladina. CK omladine pridružio se i pokušao uzeti u svoje ruke inicijativu koju nije uspio zadržati. U tijeku večeri i noći pridružile se i velike mase radnika, službenika i građana, među kojima je bilo i nacionalista i antisocijalističkih elemenata. Izolirane grupe koje su se na pojedinim mjestima zabarikadirale, sastoje se uglavnom u većini od dječaka koji iz oružja pružaju otpor. Međutim, iza ogromne narodne mase koje su do jučer navečer masovno demonstrirale, tražeći teritorije, besmislica je reći da su se sastojale od „fašističkih bandita“ i „kontrarevolucionara“ kada je bilo u masi svakojakih elemenata. Isto važi i za učenike u

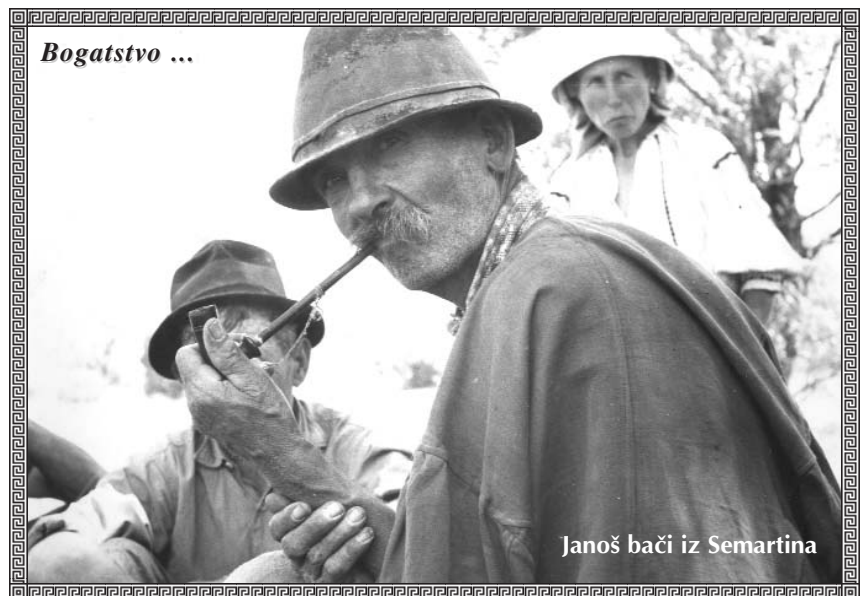
prosvjedima koji su se ponovili u tijeku današnjih dana. Prema informaciji koja potječe od člana CK ministra vanjskih poslova Horvata, a koju mi je osobno priopćio Šik, odluku o pozivanju sovjetskih trupa donio je CK: 23. navečer, kada je (...) obaviještene da se vojnici priključe prosvjednicima i da im daju oružje i da policija, kaže, ustvari i ne postoji, a da jedinice AVH nisu u stanju same suzbiti prosvjednike da održe red. Sovjetske trupe došle su najprije u jačini jedne divizije tenkovske (...) Cegled, Kečkemet, ali su jučer dobile dalje pojačanje najvjerojatnije iz Rumunjske u jačini jedne tenkovske divizije ili mehanizirane. Nastupila su nemilosrdna krvoprolića. Broj žrtava se penje na nekoliko stotina i više stotina ranjenih, ovo sasvim i do kraja kompromitiralo kako mađarsko rukovodstvo s Gereom tako i SSSR u očima naroda. Kolebljiv i neodlučan stav rukovodstva nije mogao zadovoljiti mase.

(...) Centralno pitanje nakon pada Gereea postalo je sada povlačenje sovjetskih trupa koje rukovodstvo uvjetuje s razilaženjem masa (posljednji govor Kadara i Nađa). Po našem mišljenju, nije sigurno da će ovakvo mišljenje dovesti do smirenja. Trebalo je odlučno da te garancije o poduzimanju mjera za povlačenje sovjetskih trupa, jer bi tada i obećanje o početku pregovora sa SSSR naišlo na povoljniji prijem, a Vlada bi mogla steći povjerenje masa. Kako sada stoji stvar s povjerenjem u Vladu, vidi se najbolje da se već čuju primjedbe da je i Nađ izdao narod (prijeći sud, pozivanje sovjetskih trupa, kompromis s Gereom) situacija još uvijek kritična tijekom cijelog dana.

Danas još su vođene borbe, a prosvjedi su nastavljeni. Od večeras u 18 sati do sutra u 6 ponovna zabrana kretanja.”

(Nastavit će se)

Duro Franković

Bogatstvo ...

Janoš bači iz Semartina

Zadarski studenti ponovno u Serdahelu

Već su peti put studenti odjela za izobrazbu učitelja i odgojiteljica Sveučilišta iz Zadra gostovali u Osnovnoj školi Katarine Zrinski u Serdahelu. Suradnja je započela još 2002. g. kako bi se studenti povezali s iseljenim i urođenim Hrvatima te upoznali hrvatsko manjinsko školstvo u Mađarskoj.

Serdahelski učenici u Zadru

Ove su godine studenti stigli 15. listopada, a doma se vratili 22. listopada. Gostovanje studenata za serdahelske učenike velik je doživljaj, zna se da je s njima uzalud govoriti mađarski, ništa neće razumjeti. Njihovo očekivanje njih uzbuđuje, stoga su pažljiviji na hrvatskome satu, jer ipak ako ih netko od studenata nešto pita, da znaju odgovoriti. Zadrani nikada ne dolaze praznih ruku, i ovaj put su donijeli vrlo lijepe i korisne knjige, CD ploče s hrvatskom glazbom, DVD-e s hrvatskim filmovima i fine Kraševne čokolade.

Pedagozi također srdačno primaju goste iz Hrvatske, ugoste ih i rado razgovaraju s njima o bilo kakvoj temi.

Ravnateljica serdahelske škole *Marija Tišler* smatra vrlo korisnim tu suradnju jer takva poznanstva, druženja na djecu ostavlja golem dojam, jednako tako i boravak u Zadru preko ljeta.

Smiljana Zrilić, koordinatorica metodičke prakse zadarskoga sveučilišta, misli isto tako.

– *Pet godina dolazim ovamo i jako se dobro osjećam, a isto tako i studenti. Kako nas srdačno očekuju i ugoste i takoreći maza neopisivo je. Svi su me dobro prihvatili, prošlih godina sam upoznala dosta Hrvata i u Budimpešti. Vidim da su Hrvati u Mađarskoj dobro povezani.*

Studenata učiteljskog studija četvrte godine u Zadru ima 60-ak, pa je bilo teško izabrati koga ću povesti u Serdahel, jer su svi željeli ići. Najvažnije je da studenti s djecom razgovaraju, a da i oni nauče neke metode na raznim satima. Studenti su jako oduševljeni ovim posjetima. Cilj je da oni upoznaju kako se tu radi, kako manjine njeguju hrvatski jezik. Kad mi dođemo ovamo, djeca odista s nama razgovaraju hrvatski. Malo im teže ide na početku, ali nakon 2-3 dana jedva čekaju da mi dođemo na sate, da razgovaraju s nama. Možda bi dobro bilo da malo napredujemo u zadaćama pa iduće godine pokušaju i naši studenti održati sate

hrvatskoga jezika. Bila sam na satu hrvatskoga jezika i vidjela sam da se koriste samo hrvatskim jezikom. Mi u hrvatskoj, kada učimo strani jezik, onda se objašnjava na hrvatskom jezik – reče gđa Zrilić.

Na pitanje koliko to materijalnih sredstava iziskuje, kazala je da je to zanemarivo koliko se potroši, a koliki su to doživljaji.

Kao što je naučilo biti, prvi dan je proveden s upoznavanjem sela, ustanove, a drugi dan je započeo rad. Studenti učiteljskog smjera hospitirali su na satima tjelesnog odgoja, matematike, informatike, tehnike, likovnog odgoja, engleskog i hrvatskog jezika. Promatrali su razne nastavne metode, način komuniciranja, ponašanje djece, način motivacije.

Jedan dan (19. listopada) proveli su u Pečuhu, gdje su pogledali znamenitosti grada i posjetili tamošnju hrvatsku katedru.

Posljednji dan, u subotu, priredeno je druženje sa svečanom večerom, programom djece i zabavom.

Kako su se osjećali studenti?

Mihaela Novković:

– Mi smo došli da vidimo kako se drži nastava na hrvatskome jeziku, kako manjine žive u Mađarskoj. Ne znamo mnogo o tome, nešto malo smo čuli od naših studenata koji su bili tu lani.

Danijela:

– Atmosfera je izvanredno dobra, jako se dobro osjećamo. Mislila sam da djeca bolje znaju hrvatski ako tu žive Hrvati. Djeca su

Na Odsjeku za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Pečuhu

jako dobra i kreativna, naša su lošija što se tiče ponašanja. Sviđao mi se grad Kaniža, kupila sam neke stvari.

Tamara Ivić:

– Mjesto samo po sebi jako je lijepo, divna je atmosfera. Bili smo na satu hrvatskog jezika, tehnike. Učiteljice su vrlo dobre, zanimljivi su sati. Između nastave u Mađarskoj i Hrvatskoj uglavnom nema razlike. Mislim da mnogo ovisi o učitelju. Bio mi je zanimljiv međusobni odnos svih predmeta na jednom satu. Vidjeli smo pjevanje, ples, umjetnost na satu hrvatskoga jezika, to mi se sviđalo. Učiteljice su veoma kreativne.

Antonija Perica:

– Oduševljena sam mjestom, ljudi su prijazni. Na satu sam sjedila baš pokraj curice koja dobro razumije hrvatski. Djeca su disciplinirana, kod nas su više nemirna. Možda u učenju jezika moglo bi pomoći što više susreta s učenicima iz Hrvatske. *Beta*

Studenti na satu tehnike u 3. razredu

Dan hrvatske književnosti i metodike u Baji

Jezik se može sačuvati s ljubavlju

U organizaciji Odjela za hrvatski jezik pri Katedri za narodnosne i strane jezike na Visokoj školi "József Eötvös" u Baji. 10. listopada priređen je Dan hrvatske književnosti i metodike. Kako nam reče lektorica hrvatskoga jezika Nada Zelić, svrha okupljanja, uz pozivanje stručnjaka iz Hrvatske, bila je da se praktičnim primjerima držanja nastavnog sata i lutkarskim radionicama te susretom s književnikom omogućiti što bolje usavršavanje nastavnica i odgojiteljima u mjesnim hrvatskim školama i vrtićima te tako pridonese širenju, očuvanju i njegovanju hrvatskoga jezika i kulture.

Okupljene sudionike, posebno goste predavače, 20-ak sudionika uglavnom iz Baje i Santova, studente i kolege s Katedre, na početku je pozdravio Voditelj odjela za hrvatski jezik dr. Živko Gorjanac, koji je kratko predstavio Hrvate u Madarskoj.

Susret je započeo s radionicom izražavanja i stvaranja, koju je vodila profesorica hrvatskoga jezika Nada Babić na temu Kako se pravi pjesma? Voditeljica edukacijskog odjela izdavačke kuće „Profil internacional“, druge izdavačke kuće po zastupljenosti udžbenika u Hrvatskoj, suautorica čitanki i metodičkih priručnika „Dveri riječi“, glavna urednica časopisa „Metodički profili“ i predavačica na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, nastojala je za učitelje hrvatskoga jezika i odgojitelje kroz „igru“ pokazati kako se pravi pjesma, zapravo dati poticaj kako njegovati i sačuvati materinski jezik. Oduševljena susretom u Baji, prije svega motiviranošću naših učitelja, načinom na koji su pratili predavanja i primili hrvatske knjige, pohvalila je njihovu predanost i zauzetost za očuvanje jezika.

„Jezik se može sačuvati jedino onako kako vi činite, s ljubavlju za taj jezik. U Hrvatskoj, pa ni ovdje kod vas, ničija majka zapravo ne govori hrvatskim književnim jezikom, nego svojim zavičajnim govorom, jezikom koji su dio naše intime. Kad smo sretni i žalosni, izražavamo se jezikom djetinjstva, i tek onda to kultiviramo u književnu sferu. Jezik se može očuvati samo govorenjem, inače postaje mrtvi jezik. Najprije treba voljeti jezik, a onda ima niz metodičkih postupaka koje učitelji hrvatskog jezika mogu usvojiti obrazovanjem, klasičnim fakultetskim i pohađajući ovakve radionice, a onda dolazi vlastito iskustvo kojim se stječe senzibilitet za osobu. Kad sam čula danas kako govorite, i kad su

vam se omakle riječi neslužbene, onda sam shvatila da su vaše riječi zapravo već pjesma., trebalo bi ih zapisati. Onoga trenutka kad je govorite, vi je ritmizirate, ta lijepa ikavica, ti starinski prezenti, skraćeni glagolski oblici. Za mene je to pjesma. I ako odgojite svoju djecu tako da je njima zavičajni jezik pjesma, onda će svaki vaš susret i svaki vaš govor biti pjesma.»

Magistrica književnosti Lidija Dujić, voditeljica lutkarske radionice s bogatim iskustvom iz praktične nastave, svojim živopisnim predavanjem Kazalište sjena s grafoskopa, privukla je pozornost čak i onih sudionika koji ne govore hrvatski, jer među sudionicima bili su i profesori Katedre za strane i narodnosne jezike koji ne govore hrvatski, među njima i voditeljica njemačkog odjela.

O tome na koji način uključiti kazalište sjena u nastavu hrvatskoga jezika, magistrica Dujić kaže:

«Vrlo jednostavno, jer nema posebnih zahtjeva osim pribora koji učenici imaju kod sebe: papir, škare i grafoskop, a djecu motiviramo nekim književnim likom ili literarnim sadržajima. Koristimo se književnim tekstom, pročitatmo ga i komentiramo. Izrađujemo lutke, ne scenske, nego od papira, a pomoću slamke i olovke ih pomičemo. Kazalište smo na taj način uveli u razred, u tome djeca uživaju. Djeca su nešto posebno, s njima vi stalno možete učiti. Kolegama trebaju pripreme, stoga organiziramo radionice i ogledne sate za kolege, kako se može održati sat, provedemo ih kroza sadržaj, organiziramo višednevna usavršavanja, kazališne i scenske radionice. Imala sam već prilike raditi s nacionalnim manjinama, ipak ovo je pravo otkriće za nas troje. Ugodno smo iznenađeni sredinom i srdačnošću kojom su nas dočekali – zaključila je mr. Lidija Dujić, spisateljica, urednica u izdavačkoj kući «Profil», književna kritičarka i predavačica na kolegiju Lutkarstvo i scenska kultura Učiteljske akademije u Zagrebu.

Ljudevit Bauer, književnik, urednik, scenarist, kolumnist, prevoditelj, predavač je na Visokoj školi marketinških komunikacija u Zagrebu, predaje Kreativno i funkcionalno pisanje, a pokretač je i Majstorske radionice za prozu. Kako sam kaže, bavi se svime što je jezik i književnost. U okviru susreta s književnikom, on je govorio o Odgojnom aspektu književnosti za djecu, te predstavio svoju knjigu «Poliglot i pas» preko priče

Nesporazumi i mačke. Njegova knjiga Tri medvjeda i gitara obvezna je lektira za 1. razred i jedna od najizdavanijih knjiga u posljednja dva desetljeća. Mnogima nam je već poznat ako spomenemo da je scenarist epizode serija crtanih filmova Profesor Baltazar. Autor je priručnika Hrvatski jezik u poslovnoj komunikaciji.

«Ako bi se književnost temeljila samo na odgojnosti, ona bi bila na gubitku, i ta književnost bi bila neuvjerljiva. U književnosti za djecu odgojnost je potrebna, ona je prisutna, jer da nije, djeca bi osjećala nedostatak» – reče uz ostalo u svome predavanju profesor Bauer, koji je na naše pitanje o svojim dojmovima naglasio: «Dirnut sam srdačnošću organizatora i sudionika, jer hrvatska riječ, očuvana u takvim okolnostima, velika je zasluga ovih ljudi.»

Nada Zelić, kao lektorica hrvatskoga jezika od siječnja 2005. godine, smatra da su ovakvi susreti i te kako važni «kako bismo širili hrvatsku riječ, kako bismo pojačali veze s matičnom domovinom», ocijenivši bajski susret vrlo korisnim.

«Nadam se da smo ispunili svrhu današnjeg susreta i da smo našim učiteljima i nastavnicima te studentima i odgojiteljima dali konkretne primjere kako raditi s djecom, da ćemo ubuduće pojačati ove veze, ponuditi ovdašnjim kolegama da čuju izvornu hrvatsku riječ, da proširimo i usavršimo svoja znanja, jednom riječju, da se obogatimo.»

Na kraju ne nalazimo bolje riječi od stihova Drage Ivaniševića iz pjesme Hrvatska, a one glase: «jer Hrvatska nije zemlja, kamen, voda./ Hrvatska je riječ koju naučih od majke».

S. Balatinac

Božićna CD-ploča

Tamburaški sastav KUD-a Veseli Gradišćanci i undanski seoski zbor su pred kratkim snimili CD-ploču, a za to su se dogovorili s Croaticom, i s jako velikim veseljem su primili zadaću. Oko organizacije su se skrbili ravnatelj Croatica Kht. Čaba Horvath ter Štefan Kolosar, peljač KUD-a Veseli Gradišćanci, a i voditeljica tamburaškoga orkestra Djurdjica Balog kot i dirigentica pjevačkoga zbora Sabina Balog. Snimanje je duralo skoro dva dane dugo. Na nosaču zvuka će izvodjači imati 17 gradišćanskih i hrvatskih božićnih pjesam. Predstavljanje je predviđeno 25. novembra u undanskom kulturnom domu. Na programu čedu nastupiti jačkari s božićnim pjesmami i mladina sela. Sridnjoškolci će plesati Božićni tanac, u koreografiji Štefana Kolosara, a školari će prikazati betlehemsku igru. Na predstavljanju će se moći kupiti ne samo nova božićna cedejka nego i zidni kalendar 2007. ljeta, kojega će takaj izdati Croatica. Na slika čedu biti mali plesači iz čuvarnice, sridnjoškolci, tamburaši i tančoši Veseli Gradišćanci u najlipši zagorski, turopoljski, prigorski, posavski, slavonski, splitski nošnja, a naravno i u undanskoj prateži. Tamburaši i pjevački zbor će u adventu predstaviti i u drugi gradišćanski seli božićni prvijenac, zato čekaju sve zainteresirane.

Tereza Kiš

Undanci pri snimanju

Bili smo gosti kod Šokaca u Biogradu na Moru

Prije deset godina jednoga proljetnog dana zazvonio je telefon u našem stanu u bajskome donjogradskom naselju Bara. Zvala me je kolegica s radnoga mjesta s upitom bih li imao vremena i volje da nekima iz Vojvodine prevodim kod odvjetnika. Odgovorio sam pozitivno. I gle! Bili su to Šokci iz jednoga bačvanskog hrvatskog sela koji su se u to vrijeme preselili u Biograd na Moru. U Biograd na Moru?! Pa ja sam svojim studentima u okviru predmeta poznavanje narodnosti svake godine trebao govoriti da su tamo Hrvati 1102. godine okrunili za hrvatskoga kralja ugarskoga kralja Kolomana Mudrog (1095. – 1116.). Odmah sam pomislio: kako bi bilo divno jednom dospjeti u Biograd. Budući da za prijevod nisam htio primiti novaca, ti Šokci su me pozvali u svoj apartman u Biograd. Prošlo je od toga baš deset godina, i sa svojom obitelji mogao sam se kupati u Jadranskom moru baš ondje gdje je službeno otpočeo višestoljetni suživot Hrvata i Mađara.

Putujući vlakom iz Baje preko Batosika, Dumvara (Dombóvár) i Kapošvara do Kaniže, posjetili smo svoje rođake u Serdahelu. Sutradan smo iz Kerestura putovali međunarodnim vlakom koji prometuje relacijom Budimpešta – Split. Putujući nas troje, supruga, petogodišnja kćerka i ja, u vagonu za spavanje uživali smo prolazeći kroza Zagreb, preko Ogulina do kraljevskoga grada Knina. Ondje smo posjetili poznatu kninsku tvrđavu i divili se svemu što smo vidjeli te se spomenuli mnogih Hrvata koji su za vrijeme Domovinskog rata ondje robovali, a sjetili se i velike pobjede koju su poslije na istome mjestu izvojevali. Odozgo smo vidjeli prekrasnu zelenkastu rijeku Krku čijom smo dolinom poslije vlakom putovali do Benkovca prema Biogradu uživajući kada smo prolazili kroz tunele.

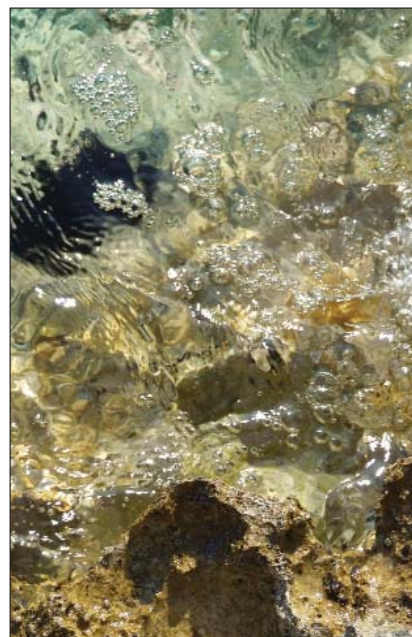
Naši sunarodnjaci su nas veoma gostoljubivo dočekali i pokazali mnoge ljepote onoga kraja, među ostalima i Vransko jezero. Kada smo prije sedam godina sa suprugom putovali preko Splita u Međugorje da od Gospe izmolimo svoje dijete, iz pokore se nismo okupali u moru. Sada smo se, hvala Bogu i Gospi, s izmoljenim djetetom toliko mogli kupati da nam je već i dosadilo.

Bilo je slatko u Dalmaciji, u Biogradu, sa Šokcima iz Bačke razgovarati šokački i uživati njihovu gostoljubivost.

Mjesec dana nakon Biograda intervjuirao sam svoju kćericu. Možda će vam biti zanimljivo čuti kako je ona, petogodišnjakinja, doživjela taj naš izlet.

– Hedviga, kako je bilo u Hrvatske, u Biogradu?

– Dobro, vrlo.

– Čega se sićaš?

– Sladoleda i kukuruza.

– A kako je bilo more?

– Kad smo ošli unutra, onda ladno, kad smo bili unutra, onda toplo.

– Sićaš li se kninske tvrđave i šta ti se tamo sviđalo?

– Kad smo ondal gledali dole. I sve drugo: zastava.

– Po čemu je poznata ona velika zastava?

– Da je tamo bio dr. Franjo Tuđman.

– Šta su kadgod davno ljudi radili u tvrđave?

– Išli su konjem i pušćali su unutra princezu i princa. A kad su došli nečestiti ljudi, zatvorili su vrata.

– A kud smo išli kompom u Biogradu?

– Priko, na drugu stranu.

– Šta smo tamo radili, u Tkonu na otoku Pašmanu?

– Jili smo sladoleda. Posli smo išli gledati jednu crkvu, na brig.

– Čega se još sićaš iz Hrvatske?

– Teta-Željki i čika-Ivanove mačke.

– Kako se zvala i kaka je bila?

– Bembo. Bila je nečestita, jel mi je pogrebila.

– Kako si mogla razgovarati s ljudima u Biogradu?

– Hrvatski. Sad je dosta, tata, ne bi više divanila. Bolje da idemo još jedanput na more.

– Fala, Hedviga, ako Bog da ićemo opet.

Tako smo se, eto, nas troje proveli u Hrvatskoj.

Živko Gorjanac

Nezaboravne ljetne ferije

Toplo ljeto je iza nas. Učenici serdahelske osnovne škole s mnogo doživljaja su se vratili u školske klupe. Evo, o čemu su pričali na prvim satima hrvatskog jezika svojoj nastavnici.

Na Jadranskom moru sam bio sa članovima sumartonskoga KUD-a. Smještaj nam je bio u đaćkom domu u Lovranu. Plaža je bila kamenita, a voda blizu obale duboka. Svaki dan smo odlazili na plažu i tamo smo proveli cijeli dan. Mnogo smo se kupali, ronili i sunčali. Jedne večeri smo otputovali u susjednu Opatiju. Grad je prekrasan i bio je pun turista. Imali smo priliku otići na koncert gdje je nastupila klapa „Kastav“. Meni se jako dopalo kako su pjevali. Posljednji dan prije podne vrijeme se pokvarilo, puhala je bura i uzburkala je more. Unatoč tome smo se kupali i uživali među visokim valovima.

Daniel Đuric, 5. razred

S mamom i bratom Tomicom otputovali smo u Međimurje u grad Zrinskih, u Čakovec.

Petar Sekereš, 6. razred

Ljeti sam bio u zoološkom vrtu. Iz ruke sam hranio kozicu.

Balint Žigulić, 5. razred

Na Plitvičkim jezerima sa sestrom bilo nam je divno. Čudila sam se slapovima i čistoj vodi.

Dora Tanai, 5. razred

Otok Krk je jako lijep. Ljetovalište Risika ima divnu pješčanu plažu.

Tilda Fabić, 6. razred

Bilo mi je lijepo na Jadranskom moru. Mnogo sam se kupala. Rabac je prekrasno mjesto.

Sabina Kuzma, 5. razred

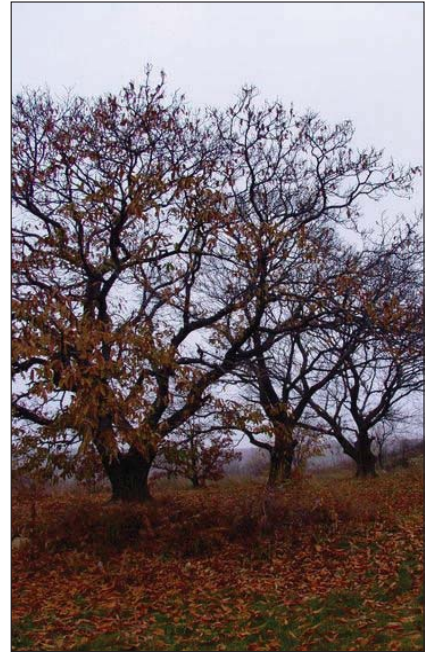
Ove se godine u Njemačkoj odigralo svjetsko prvenstvo u nogometu. Navijao sam za Hrvate. Na žalost oni su ispali u drugom krugu, nisu ove godine mogli do kraja. Drugi ljubimac mi je bila Italija, koja je pobijedila. Bio sam sretan. Bio bih još sretniji da je i Hrvatska pobijedila. I nadalje ću navijati za nju.

Nikola Takač, 6. razred

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fiečhaza

Pitomi kesten – kostanj – maron – marun

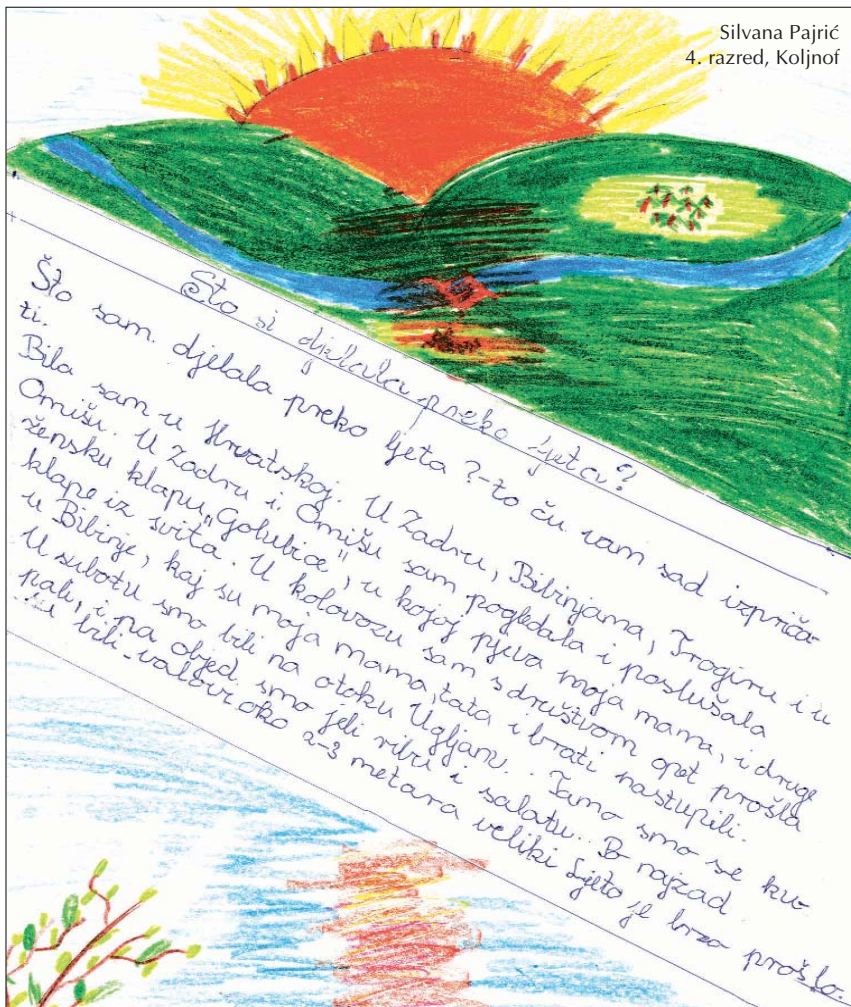
Jedan od najomiljenijih plodova nam je kesten, što slasno možemo jesti u jesenskim i zimskim danima. Bilo da kušamo kuhani ili pečeni kesten, nema djeteta koje ne bi ga voljelo, a kako je fin pire od kestena i ostali kolači od kuhanog kestena!

Drvo je visoko s bujnom i velikom krošnjom, koja godišnje može roditi i do 200 kg plodova i dostići starost i do 500 godina. Nekada su goleme kestenove šume prekrivale velik dio Europe, a danas se zadržao više u mediteranskim zemljama.

Kestenov plod, osim što je vrlo slastan, vrlo je i zdrav. Ima visoku energetska vrijednost, a glavni sastojak mu je škrob. Od vitamina bogat je vitaminima skupine B, vitaminom A, a ima malo vitamina C. Od minerala bogat je kalijem, a sadrži i kalcij, magnezij, željezo i druge.

U prehrani od kestena pripremaju se razne juhe, pite, pirei, slastice.

Od ploda proizvodi se i brašno koje je vrlo pogodno u prehrani iscrpljenih, starih osoba i djece. Kruh napravljen od kestenova brašna ugodnog je mirisa, slatkog okusa i ostaje dugo svjež. Za kruh se upotrebljava samo pomiješano s brašnom od žitarica.

Silvana Pajrić
4. razred, Koljnof

Gornji Četar u vinskom veselju

Attila Kratochwill (sprava), novi načelnik sela, je rado pozirao i pred kamerami

Desetljeća su minula dokle je seoska zajednica Gornjeg Četara znova izmislila da bi se jedno otpodne spustila u vinsko veselje. Subotu, 14. oktobra, se je ganula povorka od kulturnoga doma prik Bogdana do Podruške, sve do Dolnjega Četara. Mladi u narodnoj nošnji su peljali šereg pišačev i red traktorov, konjev dokle su birovi Csaba Kállai i liktar Gorice, Konrad Feigl, s toplimi riči pozvali narod „u mulatság”. Školari su sa svojim školnikovici nosili maskaru patuljkov, a najlipše su bile vinske kraljice u črljenom pratežu. Pekarice nisu samo nukale fanjske pogače i kruh, nego su s kola naglo posipale na glavu pohodnikov i šaku muke. Dokle su frizeri sa šlagom namazali bradate, polag koli dueta Pataki-Horvat nije se moglo nek tako jednostavno proći, pravoda se je šikalo kušati črljeno. Najbrojnija je bila ciganska banda, skoro da bi mogli i svoju manjinsku samoupravu napraviti, toliko ih je bilo. U kupu su pišaćili vrag i zaručnica (u stvarnosti muž i žena) za njimi su letili na talička zemaljski gospodari, paori, vinogradari ki su po ulogi jur kušnuli hordovsku rit. Joška Šaler, kot gospon u pratnji svojih opatic, slušao je i spovidanje, a dao je grišnikom da se i pričesću. Jednoč se je nek med traktore dopeljao džip, najpr je imao od vjetra zagrljenu hrvatsku zastavu. Sumljali smo, ovde ide za diplomaciju. Na to je iz auta iskočio za Ciganicu maskiran novi načelnik sela Attila Kratochwill sa svojim pomoćnikom, a nij se moglo odbiti ni ovde kušanje vina. Jur daleko se je čulo iskrivljeni, visoki C na kom su vikali, mazili, milovali i bičevali gledatelje tri vadle „ženske“ ke su za se reklamu načinjale s tim da su one četarske žene ke gazu grojze. Meštrije, kot kovač i rudar su u ovom kraju

dugo ljet bile kod muškoga stanovništva poznate i okružene s poštovanjem, ovput smo mogli viditi i njeve zastupnike. Smrt u bijeloj maskari ovom prilikom je samo simbolično mahala med ljudi svojom kosom. Dokle su svi veseljaki povorka zašli do Pinčenoga mosta, jur na veliko se je tancalo, jačilo u krugu. Toliko ljudstvo na kupu je bojsek zdavno vidio Gornji Četar. Ista fešta se je nastavila i pred mjesnom krčmom kade su mladi dobru volju još spalili s pričicama, pjesmami, a hrvatske jačke su izvodile starije žene, u pratnji harmonike. Kad se je zaškurivalo, goste je jur čekao u kulturnom domu obilni stol, daljnje mulatovanje uz svirku Mlade generacije. Odsad jur jedno tribi zapametiti: uz četarski fašenski običaj (Branje rozmaringa) ćemo morati u kalendaru obavezno označiti i oktobarski termin za dojučer ljetu jer, sudeći po oduševljenju domaćih i gostov, ni 2007. ljetu neće ostati prez vinskoga slavlja pod nogami četarske Gorice.

Katica Glavanić-Rudak: „Naša mladina je sada jaka!”

Katicu Glavanić-Rudak, peljačicu četarske čuvarnice, moremo prepoznati i na ti kipi koji su snimani pred 24-mi ljeti. Kako je rekla, ovput su se oblikli za Cigane i dica i njeva starina kot i sve djelačice ustanove. O svoji utiski, veljek za povorkom je rekla sljedeće:

– Nisam mislila da će se ovako jako skupaspraviti Četarci za ovo veselje iako se jur četire tajedne duго smo se riktali na ovo. Kad smo skupadošli u Kulturni dom, mladi su jako bili oduševljeni, a i nismo morali „moliti“ nikomur da dojde. I sridnja generacija i starije žene jako su se veselile da su je poiskali mladi, s kimi je jako dobro

djelati. Nešto se giblje, hvala Bogu, u selu, tako šperamo da se je varšto ganulo i pri nas. Uza to tako ćutim da bi morali imati za hrvatstvo jednoga človika ki će nam pomoći u ti posli, ali vjerujem da ćemo mi te pute vrijeda i sami najti. Naša mladina je sada jaka, sad je je potribno uloviti i, mislim, tako ćemo se moći i kljetu veseliti na ovakovoј fešti!

Vjera vina po Miški Horvatu

Što bi bio trgadbeni mimohod prez done-davnoga načelnika u Gornjem Četaru, Miška Horvata, ki je i sad znao reći svoje, što je pravoda keralo k raspoloženju i vinskoј atmosferi. Po njegovi riči „*dobro vino pak dobra žena človika vik obatri. No, i ja si moje popijem, ne moram si drugamo poјiti, ali ova molitva to je po ugerski bilo, nek ja sam ju preobrnuo na hrvatsko*“.

(A mi vam predajemo da se i dalje čuva ovo djundje iz Horvatove riznice).

Vjera vina

Ja vjerujem u jedan grm trsa
Ki je stvoren od zemlje,
Mučen je pod motikom, škarami i
nožem.
Kolcu je svezano, do dana je doli
potrgano
Stupi doli u pivnicu na dva tajedne
Da grmi za žive.
Ja vjerujem u jednu čašu dobroga vina,
zdravlja
Vjerujem pijanim goristajanja
I dobroga vina na vijeke pijenja.
Amen.

Geza Rudak o trgadbenom veselju i četarskom vinu

Sa Četarcem, 73-ljetnim Geza-bačijem, smo s velikim očekivanjima gledali pred subotu otpodne, kada se je u dotičnom selu po 24 ljet zopet išlo u veseloj povorki, pokazujući Četarcem da je trgadbi konac u Gorici, a da veselju ni početka ni kraja. Moj se je sugovornik u mladji ljeti takaj oblikao u ovakovu dobu, a sada njegov sin, snaha i nukići nosu dalje ovu tradiciju.

Geza Rudak

Geza bači, kako je prlje moglo biti, kako je izgledalo ovakovo trgadbeno veselje u vašem selu?

I onda je mladina držala i riktala ovo sve. Pri hiža su krave bile pak konji, tako smo se dali voziti na njimi i bedaviju napraviti. Pri nas je

moglo biti trombitašev, još i dvi bande su bile ovde u selu, onda su oni mogli guslati. Šalno je bilo, svi su se smijali i veselili. U pedeseti ljeti su mogli prikdojti iz Čajte, spravili su se skupa, pak došli. Zatim dugo nij bilo ovakove povorke, dokle je jednoč školnik Toni Karagić zopet spravio ovakovu trgadbu. No, zadnji put su se ovde veselili 1982. ljeta.

Što ste rekli onda kad se je proširila vist da znova riktaju ovakovo što u selu?

Ja sam se jako veselio. Mi stari, pak ki smo jur ovo činili, veselili smo se da se ponavlja ova starovjerska pravica i ide dalje. Ova mladina je bila jako ganuta, ali i moraju biti, a mi stari već ne moremo drugo, samo je pogledati ...

Koliko znam, i vaša žena su se oblikli?

Glejte, oto mladi moraju spoznati da se mladi od stariji uču. A jačiti smo si mogli i u Gorica s kolegami, tovaruši. Nismo tamo prošli da se napijemo, nek onako zavolj društva smo čuda vrimena bili skupa u Gori. Sad su i ove starije žene zvali jačiti s mladimi. I mi smo si mogli po hrvatski jačiti, a i po ugerski na svadba i veselju.

A kako je danas?

No, mladi i danas znaju mulatovati, pozvanim kera pojti, a znaju si i jačiti. Po hrvatski se neće mladi pominati, a zato su pak stariji krivi. Moj sin zna po hrvatski, kad smo se mi i doma po hrvatski pominali. Kad sam ja iz škole izašao, ne nek ja nego ove dobe kot sam ja svi, mi nismo znali mađjarski se pominati. Čuvarnice onda još nij bilo, a i školnikovica je bila Hrvatica.

Velite da je sve manje hrvatske riči u selu, kako mislite zgubit će se ovde jezik?

To ne znamo najpr, ali zaman se mi doma pominamo, kad dica zajdu u skupščinu, onda sve zabu po hrvatski.

Da se od jezika zopet vrnemo k vinu i grozju. Ovde svi imaju vinograd u Gorici?

Starton ni još i hiže, ki nimaju Gorice vani, klite dabud, kamo znaju pojti. No, mi samo pol horanja imamo. Kada, kakova je urodja, onda imamo već vina, ako je poredno, ali kakov beteg hujti grojze, onda je manje vina.

A kakova je ovoljetošnja urodja?

No, more se reći da još se trpi, dost dobra. Ljetošnje vrime je bilo povoljno, zdravo je grojze.

Onda su četarski gospodari zadovoljni ...

Zadovoljni nigdar ne smimo biti, no moj sin fera sad vinograd kad ja i ne morem, ali kako ćujem, on je zadovoljan.

Četarsko vino jako dobro poznaju ne nek u svojoj okolici nego i izvan orsaga. Zašto je to tako? Što je tajna vašega vina?

Danas jur bolje grojze rodi. Oni stari ljudi nisu mogli takovo trsje imati kot danas, a nisu imali ni tehniku. Sad se je sve preobrulo, kako se i svit obraća. Danas jače i bolje grojze rodi. A što je tajna našega vina? To da je rad imamo ...

-Timea Horvat-

Iz hrvatskoga tiska

Mladić iz Petrovog Sela na europskom atletskom vrhu

Europsko prvenstvo u atletici održano je ove godine od 6. do 14 kolovoza u Göteborgu, i za Hrvate u Mađarskoj bilo je zanimljivo i iz razloga što mu je u bojama Hrvatske sudjelovao Andrija Haklić, mladić iz Petrovog Sela, koji je na tom prvenstvu bio najbolji hrvatski atletičar. Radovali smo se i četvrtomu mjestu Branke Vlašić u skoku uvis, ali još više uspjesima mladića iz Petrovoga Sela. Prije desetak godina junior Andrija Haklić, bacač kladiva, dobio je hrvatsko državljanstvo i počeo se natjecati u bojama Hrvatske. Naime, u Mađarskoj je tada bilo puno talentiranih bacača kladiva, teško se bilo probiti, dok je u Hrvatskoj ta športska disciplina bila zanemarena. Posredstvom Hrvoja Salopeka iz Hrvatske matice iseljenika, a na inicijativu mladoga gradišćanskohrvatskoga aktivista Mikloša Kohuta, došlo je do susreta Andrije Haklića, Hrvatskog olimpijskog odbora i Atletskog saveza. Tako je počela Haklićeva atletska karijera u Hrvatskoj. Pozvali su ga na probu, sudjeluje na Atletskom prvenstvu Hrvatske gdje je već prvim hitcem oborio hrvatski rekord. Došle su godine kriza i zdravstvenih problema, ali je ovo Europsko prvenstvo donijelo mladom športašu uspjeh – piše Hrvoje Salopek, koji dodaje da se danas može reći kako je Haklićeva odluka o nastupu za Hrvatsku bila ispravna jer da je ostao u Mađarskoj, vjerojatno nikada ne bi imao mogućnost biti u mađarskoj reprezentaciji i natjecati se na europskim i svjetskim prvenstvima. Haklića, nakon izvrsnog nastupa u Göteborgu, očekuje Svjetsko prvenstvo u atletici iduće godine, a potom i Olimpijske igre.

U četarskoj Gorici

Dan Hrvata

U organizaciji Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj, 11. studenoga u Pečuhu će biti održan tradicionalni zemaljski Dan Hrvata koji će svojom nazočnosti uveličati pokrovitelji Dana Hrvata predsjednik Republike Mađarske dr. László Sólyom i predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić. Svečanost Dana Hrvata započinje svetom misom s početkom u 15 sati u pečuškoj katedrali, a nastavlja se u hotelu Palatinus u dvorani Béle Bartóka u 16.30 sati otvaranjem izložbe Tkalačka umjetnost podravskih Hrvata koju je priredila kustosica Etnografskog muzeja u Pečuhu Ruža Begovac. Nakon otvaranja izložbe u 17.30 slijedi svečani program u nazočnosti dvojice predsjednika. U gala programu sudjeluju Ženski pjevački zbor Augusta Šenoae, gajdaš Pavo Gadanji i KUD Baranja koji će prikazati plesove svih hrvatskih etničkih skupina u Mađarskoj (Bošnjački ple-sovi, Momačko kolo, Katoljski duhovi, Lakomi utorak, Glazbeni blok, Zavidni i Bunjevački plesovi). U sklopu programa predsjednici HDS-a i Saveza Hrvata predat će ovogodišnja odličja zaslužnim Hrvatima koja se tradicionalno dodjeljuju svake godine na zemaljskom Danu Hrvata.

BUDIMPEŠTA – Modeli pojma naroda i etnopolitike u Srednjoistočnoj Europi, naslov je konferencije koja je održana 26. listopada u organizaciji Sveučilišta Corvinus i Instituta za nacionalne i etničke manjine Mađarske akademije znanosti. Nekoliko zanimljivih naslova izlaganja: Skupština Parlamenta Vijeća Europe o pojmu naroda, Pitanje naroda u pravnoj normi, Multikulturalnost u Mađarskoj, Mađarski etnopolitički modeli, Etnopolitika, narodnosna politika, nacionalna politika.

Oživjeti regiju

Još u lipnju tekuće godine osnovana je Međunarodna prijateljska udruga Panonski most koja okuplja članove iz tri zemlje: Mađarske, Hrvatske i Slovenije. Organizacija smatra važnim povezivanje kulture triju zemalja, ali veliki naglasak želi staviti na gospodarske i turističke veze.

Pošto je pravnik Udruge pripremio sve dokumente i plan statuta, predsjedništvo je zasjelo 10. listopada u Letinji. Predsjednik dr. Mijo Karagić pozdravio je sve nazočne, potom se raspravljalo o zadaćama naznačenim u dnevnom redu. Zaključeno je kako udruhu, s naznačenim istim ciljevima i sličnom djelatnošću, što prije trebaju osnovati i susjedne zemlje. Donesena je odluka da članovi udruge trebaju plaćati deset tisuća forinti godišnje članarine.

Članovi predsjedništva imali su niz prijedloga za programe, prvo zamišljaju povezivanje na polju školstva i kulture. Predloženo je da se organizira zajedničko taborovanje djece, odnosno škola u prirodi,

naizmjenično u pojedinim državama, naime, u posljednje vrijeme ima potražnje za njima. Razmišljalo se i o organiziranju znanstvenoga skupa u čijim bi se okvirima istražile još nejasne točke hrvatsko-mađarske zajedničke prošlosti.

Spomenuta je i gospodarska suradnja, koju iziskuje veće pripreme jer ima niz različitih zakonskih propisa između Mađarske i Hrvatske koje treba uskladiti, ali u početku udruhu će se informirati o malim poduzetnicima te u budućnosti za njih organizirati susret. Na pojedine programe Udruha se želi natjecati kod europskih ili drugih fondova, a već su neki članovi razgovarala s pomurskim privatnicima koji bi rado sponzorirali neke programe.

Za slikarsku koloniju, koju bi Udruha priredila potkraj proljeća u Letinji, već su pronađeni donatori. Članovi predsjedništva očekuju velike mogućnosti i od raznih europskih natječaja.

beta

VIROVITICA – Na radnom sastanku predstavnika Virovitičko-podravске županije s predstavnicima mađarskog poduzeća Aquaprofit održanom u Virovitici, razgovaralo se o projektu suradnje Virovitičko-podravске županije i Društva za razvoj Ormánsága iz Mađarske na projektu „Stara Drava, ekološki prihvatljivo gospodarjenje u slijevu donje Drave“. Projekt su predstavili mađarski partneri. Nizvodno od Barče Drava je regulirana za riječni promet brodova, posebno u 19. stoljeću kada su 'odrezani' mnogi rukavci. Unatoč tome, donja Drava još uvijek sadrži mnoge osobitosti široke nizinske rijeke s otocima, šumama na obali i ostacima rukavca i pritoka.

